

755
1946.
MAGYAR

BÜNTETŐ TÖRVÉNYEK

S

BÜNVÁDI ELJÁRAS

az országbirói értekezlet szabályai szerint.

IRTA

KASSAY ADOLF.

Második,

az időközben keletkezett kir. és udv. kanc. rendel-
tekkel bővített kiadás.

PEST, 1865.

KIADJA LAMPEL RÓBERT.

Fest, 1864. Nyomatott Vodianer F.-nél.

Előszó az első kiadáshoz.

A fájdalmas tizenkét év után, a magyar büntető törvények, és törvényes gyakorlat az 1848-i törvények által igényelt módosításokkal visszaállítottak.

Az alkotmány sáncain kívül álló népet a kiváltságos osztály magához emelte; s a korszellem által követelt osztály különbséget megszüntette.

Az 1848-i törvények az egyenlőség elvét kimondották, ennek folytán a büntető eljárásnál is meg kellett szünni a magyar polgári, és büntető törvényekben foglalt azon különbségnek, mely a nemes és nem nemes között létezett.

E mű tehát az 1848-i törvények elveit követő ideiglenes törvénykezési szabályok szerinti módosításokkal visszaállított büntető törvényeket, és bűnvádi eljárást adja elő.

Miután sajtó ügyeink az 1852-i osztrák sajtótörvény szerint itéltetnek; ezeket is mellékeltem, de összehason-

litva, az 1848-i sajtótörvényeket is előadtam, hogy mindenki láthassa, mikép sajtó ügyeinkben mily elveket állítottak fel az 1848 i törvények.

Számos a kir. itelő tábla hatósága alá tartozó büntények annak hatósága alól kivétetvén, a hadi törvényszékek alá rendeltettek; függelékben ezeket is mellékeltem.

Előszó a második kiadáshoz.

Az országbirói szabályok életbe lépte után számos felső rendeletek keletkeztek, melyek a büntető törvénykezési eljárásnál nélkülözhetlenek.

Az első kiadás elkelte után jónak láttam e művet az időközben keletkezett rendeletekkel bővitve, második kiadásban adni a jogtudománynyal foglalkozók kezébe, de hogy könnyebbségül szolgáljon a büntető törvénykezési eljárásnál is.

Pest 1864-ik évi junius hóban

a szerző.

I. Rész.

A bűntényekről, és büntetésekről.

I. FEJEZET.

A bűntényekről általánosan.

1. §. A bűntény fogalma.

A bűntény lelkünk szabadságától függő minden oly tény, melyre megkivántatik:

1. Cselekvés, azaz a törvény rendeleteivel ellenkező tett elkövetése, ugymint lopás, rablás, vagy

2. Elmulasztás, azaz, az elkövetett kárnak kötelességből származó meg nem gátlása, midőn az lehetséges volt, így például midőn a szomszéd kiraboltatása meg nem akadályoztatott, vagy

3. Álnok vagy rossz akarat, azaz: midőn a törvényt megszegő álnok igyekezett a vétek elkövetésére kiváglik, vagy

4. Hiba, midőn a sérelem eltávolítása

eszközöltethetett volna, de annak tevése elmulasztatott.

A bűntény elítélésénél fő tekintetet érdemel a lelki szabadság, azaz: hogy a bűnt elkövető észszel bíró, s szabad tény végbevitelére képes legyen, mert erőszak s kényszerítés által elkövetett tény, bűnténynek nem tekinthető, valamint természeti hiány, vagy észbeli tehetséggel nem bírók, például csecsemők, esztelenek által bár törvényellenes tény követetett is el, azt bűnténynek tekinteni nem lehet.

2. §. Bűntények különféleségei.

A bűntény alapja különféleség éhez képest sokféle, és négy tárgylag véve:

Nyilvános, midőn az egész polgári társaság, vagy magános, midőn egyes polgárok, vagy végyes, midőn mindkettő együtt véve sértetik még a bűntények elkövetése által.

Cselekvési, a mint a kitűzött bűntény valóságosan végrehajtatott, vagy mulasztási, midőn a törvény megtartására szükséges igyekezet hiánya által történt.

Súlyos, a mint az elkövetett sérelem vagy igen nagy, vagy csekély, midőn kisebb veszélyt von maga után.

Minősített (qualificatum), midőn különös igyekezet, s álnokság hozzájárultával vitetik végbe, s ezen bűn a többi bűntények felett keményebben büntetendő, vagy véletlen, mely álnokság nélkül eszközöltetett.

Általános és különös, a mint a kötelezettek, vagy ótalmazottak ellen általános, vagy különös törvény megszegése által követetik el.

Végrehajtott, midőn a bűnös által célul kitűzött tény teljesültének bekövetkeznie kellett, vagy végre nem hajtott, midőn a bűntény elkövetésére szándok meg volt, és készültek s lépések is történtek, de a szándokolt bűntény még is végre nem hajtatott s ez bűnkisérletnek (conatus delinquendi) nevezetik.

3. §. A bűntények felosztásai.

A bűntény vagy álnok, midőn a rossz, a törvénytellenes ellenkező szándok a bűnös által felfogva, elhatározva, s végrehajtva volt. — Innen az álnokság, vagy világos, alattomos, eltökélt, rögtön, közvetett, vagy közvetlen. Közvetlen álnokság az, midőn a bűnös céljául felvett tényt végre is hajtotta. Közvetett pedig, midőn a bűnös által végrehajtásra kitűzött tény-

ből ellenkező következtetett, így például, ki mást csak sebesíteni kívánt, s azt akarátja ellenére megölte. — Közvetlen álnokság továbbá tényelőző (antecedens), midőn a végrehajtásra célul kitűzött tény a bűn előtt történt, vagy tény alatti (concomitans), midőn az a bűn alatt követtetik el. Végre határozott, vagy határozatlan, midőn egy vagy több büntények közül valamelyik elkövetése kijellettetett, vagy nem.

Hibás, midőn az értelem munkásságának hiánya miatt történt, honnan a hiba vagy nem tetteges, midőn a büntény más általi elkövetése, habár lehetséges volt is, nem akadályoztatott, vagy rossz lelki hibáság (culpa dolo determinata), midőn a bűnös céljául kitűzött tények végrehajtásából származó eredményeket általláthatta, de a bünt még is elkövetni el nem mulasztotta.

3. Valódi, mely lelki szabadság s észszel bíró egyén által követtetett el. Végre

Hiányos büntény az, mely lelki tehetség, és külső ok hiánya miatt, p. o. csecsemők, vagy esztelenek által követtetett el, melyet bünténynek venni nem lehet.

II. FEJEZET.

A főbűnösökről, büntársakról, és ezek különbféleségeiről.

4. §. A főbűnösről általánosan.

Mind az, a ki a bűn elkövetéséhez segédkezet nyújt, tágas értelemben büntársnak neveztetik. — Szoros értelemben pedig különbség létezik a főbűnös, s büntárs között. — Főbűnös az, ki a bünt önmaga követi, vagy azt más által követteti el. — Büntárs pedig az, ki a főbűnöst a büntény elkövetésében segítette.

5. §. Büntársakról.

Büntársak több rendre oszthatnak, u. m.: Tett előző (antecedens), tett alatti (concomitans), s tett utózókra (subsequens), a mint a büntársak vagy tény előtt, például tanácssal járultak, vagy tett alatt, p. o. lopott jószágot elrejtván, vagy tett után, midőn vétek elkövetése után a fel nem fedezés kieszközlésére nyújtottak segédkezet a főbűnösnek.

6. §. A büntársaságról.

A büntársaság vagy távoli, vagy közeli, a mint a társak a bűntényt közvetlen cselekedettel, vagy más segéd készületekkel segítették elő. Innen fő- és al-büntársakra osztatnak; így például, ki a gyilkosság véghezvitelére fegyvert adott, vagy a gyilkolásnál őrt állott, a l b ü n t á r s, ki pedig a bűntévőnek oly eszközt, mely nélkül a bűn végbevitelle lehetetlen lett volna, nyújtott, fő b ü n t á r s n a k mondatik.

Általános és részletes büntársak, a mint vagy az egész bűnténynek, vagy csak egy részének elősegítéséhez járultak.

Tényleges és nemleges büntársak, a mint vagy tény, vagy elmulasztás által a bűn elkövetésére segédkezett nyújtottak. — Végre

Egyezett vagy szövetséges büntársak, a mint a bűn elkövetésére megkiváncsító eszközök nyújtására előleges egyezés által magukat lekötöztették. — Ki a bűnöst tetteleg valami eszközökkel, ugymint a bűnösnek szállást adva, vagy a lopott jószágot magához hurcolva, ugy a bűn nyomait, valamint a kerített holmikát eltitkolva elősegíti, az ilyen is b ü n t á r s, vagy is inkább orgazdának (fauctor) neveztetik.

7. §. Szövetségből eredő büntett.

Ha ugyan egy vétek elkövetéséhez többben alattomosan járulnak, az **bűn-szövetségnek** (conjuratio) neveztetik, hol minden büntárs tétető főbűnösnek (auctor intellectualis) mondatik, bár a bűn elkövetésében részt nem is vett. — Ettől különbözik a több büntények elkövetésére összeállott csoport (banda), midőn a büntények bizonytalan időbeni véghezvitele végett többben egy csoportba összeállottak, itt mindkét esetben főbűnös az, ki a bűn elkövetésénél a többieket vezérli, s azokat kormányozza.

III. FEJEZET.

A fenyítő büntetésekről általánosan.

I. Szakasz.

A büntetés neme, s természetéről,
általánosan.

8. §. Büntetés fogalma.

A büntetés oly érzéki rossz, melylyel a bűnös az elkövetett büntényért birói ítélet folytán illetetik, hogy ez által az emberi akarat

a büntetéstől visszatartassék, s elrettentessék; — minden ily érzéki rossz vagy is a büntetés egyedül csak fenytő törvényszéki büntényre alkalmazható; mert azon érzéki rosszak, melyek törvény rendeletein kívül u. m. betegség, lelkiismeret furdalásai esnek, ide nem számíthatók.

9. §. A büntetés célja.

A büntetés célja kétféle; u. m. távoli, mely a jogok fentartásán alapszik, és közeli, hogy a büntényre szabott érzéki rossz, vagy is büntetés a sértőre visszaessék; továbbá mellékes, vagy is ál-cél (accidens et secundarius), és ez a bűnös javulása, hogy az mint egy példa gyanánt szolgáljon a bűntények elkerülésére, s hogy a büntetésnek a bíró által tett végrehajtása által mintegy félelem gerjesztessék az emberi akaratnak a bűnelkövetetésétől visszaretentésére, szóval: a büntetés célja az, hogy a polgári társaságban semmi olyas ne történjék, mi a józan ész, s törvénnyel ellenkezik, azaz: hogy a jogok bátorsága biztosíttassék; csupán bosszuállást tüzni ki célul, az emberi nem méltósága, s a természet törvényével ellenkezik.

10. §. A büntetés beszámításáról.

A jog elvei szerint a büntetés egyedül a bűnöst, s az érző tehetséggel bírót sújthatja, honnan következők folynak:

1-ör. A hol vétek nem létezik, ott büntetésnek helye nem lehet, p. o. a bűnösnek ártatlan utódjánál, így azok is, kik büntévőknek nem tartathatnak, u. m. örültek, csecsemők, nem büntetethetnek.

2-or. A büntetés egyedül érző tehetséggel bírónak hajtható végre, nem pedig a holtakon, vagy észbeli tehetséggel nem bírónak, kik a rosszat, melylyel illetetnek, úgy sem érzik.

11. §. Büntetés kiterjeszhetlenségéről.

Büntetéssel egyedül a büntévő, nem pedig az ártatlan illetetetik, innen következők:

1-ör. Hogy a büntetés az örökösökre, kik a büntényben részben nem vettek, sem személyeik, sem vagyonaikra nézve ki nem terjesztetetik — kivéven a felségsértés, és hűtlenségi eseteket, hol az elítéltnak büntetést maga után vonó egyéni javait az örökös a kir. ügyvédnek általadni tartozik, erre nézve pe-

dig a per-elvállalás (iuris contestatio) a nyilvános bűntényekben nem elegendő.

2-or. A büntetés vérokonsággal összekapcsolt egyénekre sem terjedhet ki — kivéven a büntársakat.

3-or. Fenyítő bűntényekben kezességnek helye nincs.

4-er. A büntársak közül mindenki a maga, nem pedig más vétkéért bűnhődjék.

12. §. A büntetés végrehajtásáról.

A büntetés végrehajtása az elkövetett bűntény után sokára ne halasztassék, mert a rövid idő alatt végrehajtott büntetés a büntetőre is nagyobb hatást gerjeszt, s élénkebb példa gyanánt szolgál.

13. §. Büntetés hatása.

A büntetés, hogy hatással birjon, szükséges:

1-ör. Hogy a büntetést a büntető mint rosszat érezze, ellenkezőképen az büntetésnek nem tekinthető.

2-or. Egyedül a főbűnös, s büntársakra szabassék, mert az ártatlan igazságtalanul nem szenvedhet.

3-or. Minden kegyetlenség a büntetés-

seli fenytéstől távol legyen, mert ez az emberi nem méltóságának lealacsonyítására szolgál. Végre

4-er. Hogy a büntetés a bünös javulásának akadályul ne szolgáljon.

II. Szakasz.

Büntetések minémüségéről, és fajairól.

14. §. Büntetések minémüségéről.

A büntetés, mely a bünösre fenytékül rendeltetni szokott, vagy

1-ör. T ö r v é n y e s, melynek minősége és mennyisége a törvény által elhatározott, vagy ö n k é n y t e s, midön a büntetés minőségét és mennyiségét a bíró önkénye szerint határozza meg.

2-ör. R e n d e s, mely a törvényben ki van tűzve, vagy r e n d k i v ű l i, midön a törvényes büntetés súlyósittatik, vagy gyöngítettik, innen az e n y h i t e t t r e, és n e h e z i t e t t r e osztatik.

15. §. Büntetés fajai.

A büntetés a polgároknak vagy életökre, test, becsület, szabadság, vagy vagyonaikra terjesztetik, honnan az v a g y t e s t i, vagy s z e l l e m i.

Testi büntetések a halál, verés, vagy a szabadság korlátozása.

Szellemi pedig becsület, vagy pénzbeli veszteséggel járó.

16. §. A halálbüntetésről.

A halálbüntetés az, midőn az ember élete a törvény által kijelelt büntényi esetekben elvétetik. Bár a halálos büntetést törvényeink el nem törölték, azt biráink még is a kor eszméinek engedve a legsúlyosabb esetekben mondják ki.

A büntetésnek célja a javítás, s nem az, hogy a bűnös megboszultassék; — a halálos büntetés megszüntet mindent, elzárja azon utat, mely a törvények céljához a javításhoz vezet, s az csökkenti a törvények iránti tiszteletet, s a nép pedig a törvény ezen rémeitől borzadálylyal fordul el.

Törvényeink is azt rendelik, hogy a halálos büntetés az igazság és szükség megkívánta eseteiben alkalmaztassék; mert különben az kegyetlenséggé fajul.

17. §. Egyszerű, s nehezített halálbüntetésekről.

Az ember élete elvétethetik fejevétel, akasztás, s agyonlövés által, ezen utóbbi büntetéssel a katonák szoktak fenytetni.

Ezelőtt minősített halálbüntetés is volt, a halálos büntetés más érzéki rosszal, u. m. test eldarabolása, orr, fül, kéz elvágás, szemkivájás, keréktörés, karóba huzás, vagy megégetés által nehezítettett, mely kínzó büntetések az emberi nem lealacsonyítását, s irtóztató kegyetlenséget foglalnak magukban; azért ezen büntetés neme 1814. évi május 15-ki rendelet által eltöröltetett, s csak két büntetés nemére, ugymint pallós, és kötélre szorított.

18. §. Testi büntetések.

A haladó kor az emberiség lealacsonyítására célzó testi büntetést kiküszöbölni s azt megszüntetni törekszik. Az egyenlőség elvé-nél fogva, mely az 1848-ki törvény által szentesítettett, a nem nemes a nemeshez emeltetvén, a törvény azon kedvezménye, miszerint a nemest testi büntetésselilletni nem lehetett, a nem nemesre is kiterjesztetett; az országbirói ideiglenes értekezlet 2. §. ezen egyenlőség elve szerint a testi büntetéstől mentességet a kir. curia által 1848-ik évtől követett gyakorlatnál fogva — a büntetteknel kiterjesztette a nem nemesekre is; azonban az országbirói bizottmány ezen elvet következetesen nem alkalmazta, mert az 5. §.-ban a me-

zei rendőri s egyéb kihágásokban a testi büntetést feltartván, ez alól csak a nemeseket, honoratorokat, s azokat, a kik az 1848-ik 5. t. c. szerint választói képességgel birnak, hova azon izraeliták is sorolandók, kik ezen választói tulajdont kimutathatják, következésképp a nem nemesek közül mind azok, a kik ezen képességgel nem birnak, mindig a testi büntetés alatt hagyattak; mi az 1848. törvények egyenlőségi elvével ellenkezik. E nagy érdekű 5. §. szövege következőleg szól: A mezei rendőri kihágások tekintetéből az 1840-ik évi 9-ik törvénycikk által a testi büntetés fenntartva lévén és az 1848-ik évi törvények által sem töröltetvén az el egészben, de a testi büntetésnek fenntartása, míg más célszerűvel a törvényhozás által nem pótolatik, a közfegyelem fenntartása tekintetéből, a kihágások minden egyéb nemeinél is nélkülözhetlennek mutatkozván, a testi büntetés ovatos használata kihágásoknál fennhagyatik ugyan; a mennyiben azonban az 1848-ik évi 22. törvénycikk a testi büntetést bizonyos qualificatiók létezése esetében megszüntette: ennél fogva az 1848-ik évi törvényhozás szelleméből indulva ki, a testi büntetés alóli teljes mentesség, a kihágás eseteiben is, a nemeseken és gyakorlatilag azok sorába fölemelt honoratorokon fölül mindazokra is kiterjesztetik, kik az 1848-ik

évi 5-ik törvénycikkely szerint politikai jogok gyakorlatára képesítvék. Ezen mentesség mind azon izraelitákra is kiterjesztetvén, kik bár politikai jogok gyakorlatával felruházva nincsenek, az erre törvényileg megszabott egyéb qualificatióval birnak. A testi büntetés alól mentesítetteknek nejeik, özvegyeik és családjuk tagjaira ezen mentesség szintén kiterjed. A testi büntetések azoknál, a kikre az meghagyott, következők szoktak alkalmaztatni. **V e s s z ő z é s, p á l c á z á s, k o r b á c s o l á s,** mely szokás, s törvényeink szerint különbéleképen a vétek minemiségéhez képest alkalmaztatik.

Ezen büntetések végrehajtásánál a törvények a bírónak kötelességévé teszik, hogy a büntetendő egyén életkorát, nemét, polgári állapotját, s testalkotását méltó figyelembe vegye, mivel az ellenkezőleg könnyen halálbüntetéssé válhat. 1791 : 43.

19. §. Szabadságot korlátozó büntetések.

Szabadságot korlátozó büntetések következők :

1-ör. Számtűzés, vagy országbóli kitéltás (exilium, relegatio), midőn valaki az országból kizáratván, más helyre elköltözni

kényszerítettik. — A száműzés nem igen használható, mivel ez nem csak a bűnös jobbulásának eszközéül nem szolgál, hanem a kül nemzetek iránti kötelességgel és tisztelettel is ellenkezik. — Azért a száműzés helyére visszaküldendő külföldiek ellen szokott gyakoroltatni.

2-or. Helykorlátolás (confinatio), midőn a bűnös bizonyos határ, s környékre költözni rendeltetvén, onnan vissza jönni tiltatik, ezen büntetés csak azon bűntényekre alkalmazható, melyek a bűnös jelenléte által ismét megújittatnának.

3-or. Elszállítás (deportatio), mely az előbbeni büntetésekből keletkezik; midőn a bűnösök seregesen vitetnek valamely sziget, vagy gyarmat lakosai közé, mely ámbár lakókkal telt, vagy pusztta földre történik is, a nemzetek jogával mindenkép ellenkezik, mert azon tér ártatlan lakói, hová a gonosztévők szállittatnak, büntettetnek, hol az ártatlanok mintegy martalékul a bűnösök eleibe vettetnek.

4-er. Börtön, hol a bűnösök fogva tartatnak. — Börtön pedig mind a hely, idő, s tartás végetti különbözés szerint, s bűntényhez aránylag más büntetés nemével pótolthatik. — A börtönből a szabadság kirekesztve legyen, de nem az emberi szelidebb bánás-

mód. — Különbségnek kell azonban létezni azon börtönök között, melyekben a büntévők elítéltetésök alatt tartatnak, s azok között, melyekbe már az elítéltek büntetésök kiállása végett záratnak. Továbbá a börtönben lévő bűnösök munkára szorítandók, mert ellenkező esetben az nem jobbulás eszköze, hanem inkább a bűnösök elrontója, hol tagjaiknak előbbeni ügyességét a hosszas henyelés által elvesztvén, még inkább rosszabbítja.

A börtönöket illetőleg figyelemre méltók az ugynevezett javító fogházak, hol a bűnösök vagy külön szobákban tartatnak éjjel és nappal is, mely magány rendszernek neveztetik, vagy nappal együtt dolgoznak, de egymás között beszélni tiltatnak, s azért nagyobb felvigyázás okáért mellékjök örök állittatnak, éjjelre pedig külön szobákba záratnak, és ez hallgató rendszernek neveztetik. — A mi megyéinkben ezen börtönrendszerek egyike sincs még eléggé kifejtve, azonban vannak nyomai már régóta azon törekvésnek; miszerint azon rendszerek kiválóbb előnyei kisebb nagyobb mértékben legalább megközelitessenek.

5-ör. Valamely életnem követésére való kényszerítés, ugy mint szerzetbe késztetett lépés, vagy katonasághoz adás; ezen büntetés neme nem helyeseltethetik azért, mivel azon

osztály, melybe a bünös kényszerítve áll, lealacsonyítottatik. Azért a helytartó tanácsnak 1799. évi május 25-én kelt intéző levele tiltja a súlyosabb bünösöknek a katonák közé leendő felvételét.

20. §. Szellemi büntetések.

Szellemi büntetések azok, melyek által jog, vagy becsület vesztetik el, azok pedig következők:

1-ör. Nemesi cím elvesztése.

2-or. Becsületvesztés, midőn a bünös bizonyos esetekben, ugymint felségsértés, és hűtlenségi bűntényekben becsületétől megfosztatik, hol mind a nemesség, mind az örökösödés a felségsértő, és rokonai között megszakad. Becsületvesztés több büntetést von maga után, mert a becstelen tanu nem lehet, mást nem vádolhat, hivatalt nem viselhet. — A becstelenítő büntetésekkel vagy soha, vagy azon esetekben jó élni, melyek tulságos becsületvagyból származnak: mert ellenkezőleg a becsületvesztett minden emberi társaságtól megfosztatván, előtte a jobbulás útja elzáratik.

21. §. Pénzbeli, s jószágbeli büntetésekről.

Pénzbeli büntetés az, midőn a büntendő a reá kimért büntetés mellett még bizonyos összeg pénzt is köteles fizetni; ezen büntetés neme azon büntényekre, melyek tulzó fősvénység, vagy nyereségvágyból származnak, igen alkalmazható.

Jószágvesztés pedig, midőn a bűnös javai elkoboztatnak, mely vagy általános, vagy részletes; a mint a javak vagy egészben, vagy csak részben vesztetnek el. — Jószágvesztést pártolni nem lehet azért, mivel az által egy részről a büntendő élete fenntartására szükséges eszközöktől megfosztatik, más részről pedig, mivel a büntendő ártatlan örökösai bűnhődnek, s azok mintegy a büntetés részeseivé tétetnek, újabb törvények szerint kizárattott, s egyedül csak a büntendő személyét illető javakra; — a felségsértés s hűtlenségi, büntényekben — terjesztetik ki, kissebb vétkekre pedig pénzbeli büntetés szabatik.

III. Szakasz.

A büntetés enyhítése, s nehezítéséről.

22. §. Büntetés enyhítéséről.

Büntetést enyhíteni csak a felségnek van joga, de szorosán véve a bírónak az 1715:48.

t. cz. szerint kötelessége. — A büntetést enyhítő körülmények következők:

1-ör. Kitűnő együgyűség p. o. némák, és siketeknél.

2-ör. Mély komorság s elmerültség, vagy más észbeli tehetséget zavaró hibák, melyeknek megvizsgálására a bíró alkalmas, s tudós orvosokat használjon.

3-ör. Gyermekkor, melyben a bűn megkülönböztetésére ítélő tehetség hiányzik. — A gyermekkor törvény által meghatározandó, így a bajor törvény a betöltött 16, az ausztriai pedig a 20-ik évig a büntetést enyhíteni parancsolja.

4-er. Igen nagy részegség. Mivel ez által az észbeli tehetség felette megzavartatik, — kivévn, midőn egyedül a végrehajtás céljául kitűzött, s bátrabban véghezviendő bűn miatt tulságos részegségre adta magát, itt enyhítésnek, — mely egyenes és eltökélt véttségnek tartandó, — helye nem lehet.

5-ör. Oly indulat, mely által az ész igen megzavartatik, azonban, hogy indulatból elkövetett ténybeli büntetés enyhíthetessék, szükséges, a) hogy a bűntény ezen felindulás alatt történt legyen, b) hogy a bűnös ellen tuzó sérelemből keletkezett, c) hogy ezen sérelemre a bűnös okot nem adott.

6-or. F é l e l e m, melynél megkivántatik, hogy a félelemből eredt ijesztés tetemes legyen, s hogy azon rosszat, melylyel a bűnös ijesztetett, kikerülni nem lehetett, s hogy erre a bűnös okot nem adott. — Ezen büntény elítélésénél a biró a félelem nagyságára, körülmény, nem, s időkorra méltó figyelmet fordítson.

23. §. Büntetést enyhítő távoli okok.

Büntetést enyhítő távoli okok:

1-ör. Igen nagy szűkség, mely a bűnös vétke nélkül keletkezett.

2-or. Elcsábitás, melyhez fenyegetés is járult, vagy ha az elcsábitás részegség, vagy más elmezavar alatt történt.

3-or. Felsőbbek által a büntény elkövetésérei kényszerítés.

4-er. Ö r e g s é g, melynél a test gyengesége, s a bűnös állapota tekintetbe veendő.

5-ör. A büntévő előbbi jó s feddhetlen életmódja, honnan javulása reménylhető.

6-or. Ha a büntévő büntetésével a házára kár háromolhatnék, például midőn valamely jeles kézmű vagy mesterség tökéletesítése közbeni büntetésével akadályoztatnék.

Vége

7-er. Ha a büntévőnek számos kised

gyermekei vannak, a kik nélküle véginségre jutnának.

24. §. Büntetés súlyosításról.

A büntetés súlyosittatik, midőn a bűntény körülményeihez képest a törvényes büntetés még valamivel pótoltatik. — Büntetés súlyosításának okai következők lehetnek:

1-ör. Ha ugyanazon bűntényt a bűnös ismételve követte el, — vagy olyan követte el, a kinek az már hivatásával is ellenkezett, vagy ha annak elkövetésére többeket is csábitott. —

2-or. Ha köztiszteletet, vagy könyört érdemlő egyént sértett meg, például gyermek szülőit.

3-or. Midőn a bűntény szent helyen, gyülekezetben, vagy fellebbvaló jelenlétében követtetett el.

4-er. Ha a bűntény a nélkül is veszélyes időben, u. m. tűz, vizáradás, vagy lázadás idejében követtetett el.

5-ör. Ha kegyetlenség, vagy vakmerőséggel, vagy számos cinkosok társaságában vitetett véghez.

Minden büntetés nehezítést maga után vonó esetekben a bíró a büntetést a jog el-

vei, vagy törvényes bevett szokás szerint alkalmazhatja a bűntényekre.

25. §. Büntetést kizáró okokról.

A büntetés megszűnik :

1-ör. A bűnös halálával, mert a holtakon végrehajtott büntetésből sem annak javulása, mi már a nélkül is megszűnt — nem következik, sem példa gyanánt nem szolgál.

2-ör. Büntetési idő elteltével. Midőn a büntévő a reá kimért büntetést kiállotta; mert igazságtalanság volna ugyan egy bűnért a bűnöst kétszeresen büntetni.

3-ör. Ítélet-feloldás által. Midőn ellenkező bizonyítékok jönnek elő s a bűnös ártatlansága napfényre jő, s így a per s vád alól felmentetik.

4-er. Kegyelem által. Midőn a bűnösnek az elmarasztaló ítélet után a büntetés elengedtetik, kegyelmet egyedül a felség adhat Zs. II. k. 5: 1725.

IV. FEJEZET.

A büntető törvények alkalmazásáról.

26. §. A bíró köre.

A büntető törvényt a bíró minden bűntényre szorosan tartozik alkalmazni, de van-

nak még is némely kétes esetek, melyekben a büntetések alkalmazása, a bíró belátására hagyatott. — Hogy a bíró ily esetekben, melyekben a büntetés a törvény által meghatározva nincs, az igazság körét túl ne hágja : következők szükségesek :

1-ör. A bűntény ismerete, s annak kivilágolására szolgáló körülmények kifejtése, hogy a nyomozásból mind a bűntény, mind a bűnös világosságra derüljön.

2-or. I t é l e t, valjon a bűnös megérdemlette-e és mennyiben a büntetést ?

3-or. A bűntény kivilágosultával a törvénybeli büntetés aképeni alkalmazása, hogy az a bűnnel ne ellenkezzék. Végre

4-er. Arány legyen a bűn, és büntetés között, az az : hogy a büntetés se szigorubb se gyengébb ne legyen, mint azt a törvény rendeli.

I. Szakasz.

A bűntények ismertető jeleiről.

27. §. Bűntestről.

A bűntest tulajdon értelemben véve a bűntény elkövetését tanusítja, t. i. azon eszköz, melylyel a bűn elkövetetett.

28. §. A büntényganu jeleiről.

A büntényganu jeleit azon ténybeli körülmények teszik, melyeknél fogva a büntény elkövetése, vagy bűnös személye gyaníthatatik. Büntényganu jelei pedig következők:

1-ör. Természeti kapcsolat a jelek, s a végrehajtott büntény között.

2-or. Világos igazlata azon ténynek, melyen a büntényjele alapszik. Innen a büntényjelek különbélek, ugymint általánosak, és részletesek, a mint a) a büntést minden büntévő, és bűnjelére alkalmazható, vagy b) részletes, a mint csak egy bűn nemére terjesztethetik ki. Közélebbi és távolabbi jelekre, a mint közöttök és az elkövetett büntény valósága között szorosabb, vagy tágasabb összeköttetés létezik. Végre a bűnjelek vagy együttiék, (concurrrens) melyek a büntett elkövetésével vannak kapcsolatban, vagy előzők, melyek a büntény elkövetését megelőzik p. o. mérég, vagy fegyverek vásárlása, vagy utózők, a mik a büntett elkövetése után hagyatnak hátra p. o. vérfojtók.

29. §. A bűn általános közelebbi jeleiről.

Általános s közelebbi bűn jelekhez tartoznak:

1-ör. Ha az elkövetett bűn helyén oly eszközök találhatók, melyek a vádlottnak tulajdonai.

2-ör. A büntető gyanus egyénnek a büntárs általi megnevezése, kiváltképpen ha ez s a büntárs között semmi ellenségeskedés nem létezett.

3-ör. Oly fenyegetődzés, mely után a büntény azonnal elkövettetett.

4-er. A vétkeseknek bármilyen módjoni segélyezése.

30. §. Általános távolabbi bűnjelekről.

Általános távolabbi bűnjelek következők:

1-ör. Az előtti rossz viselet, rossz hír, vagy az előtt elkövetett büntetettbeni részvét.

2-ör. Az elkövetett bűn helyéni gyanus jelenlét.

3-ör. Rossz egyénekkal tudva, s minden alapos ok nélküli szoros szövetkezés.

4-er. A sértett, s gyanus egyén között létező ellenségeskedés.

5-ör. Halálosan sértettnek vallomása.

6-or. A büntény valóságának kiviláglása utáni szökés.

7-er. Az elkövetett büntény után annak végrehajtására alkalmas eszközök alattomos elrejtése.

8-or. A gyanus egyén saruinak a hátrahagyott nyommal megegyezése.

9-er. Hazugság, reszketés, akadozás a törvényszék előtt.

10-er. Sértő eszközök alattomos birtoklása.

11-er. Dühöngés, vagy külérzék hiányának tettetése vallatás közben. Öltöny gyanus elváltoztatása, éjelen által hazúróli távollét, s több efélék.

31. §. Ártatlanság jeleiről.

A bünjeleivel ellentétben állanak az ártatlansági jelek, melyek következők:

1-ör. A bün végrehajtására megkivántató eszközök hiánya.

2-or. A gyanus egyén, bünárs, vagy a sértett haldokló általi ártatlanság nyilvánítása.

3-or. Az az előtti jámbor élet, s sértetlen becsület, ezen alapos okok mellett a büntény elkövetése végetti gyanu csökkenhet, elenyészik pedig végképen, ha azon büntény elkövetése lehetetlen volt.

V. FEJEZET.

A büntető törvényszéki bíró kötelességéről és hatalmáról általánosan.

32. §. A bíró kötelessége a büntetés beszámításánál.

A bíró kötelessége abban áll, hogy a valósággal elkövetett bűntény bebizonyítása után a bűntényt a törvény rendeleteivel öszhangzó büntetéssel fenytse meg. A büntetés pedig

1-ör. A törvénnyel, az az azon földtér törvényével, hol a bűntény elkövetetett, öszhangzó legyen, mert az ország más idegen nemzet törvényeit bevenni nem tartozik. Valamint ha bizonyos bűntényekre a törvény határozott büntetést szabott, azt kiterjeszteni, vagy megszorítani a törvények ellen, hatalmában nincs a bírónak. —

2-or. A büntetés oly arányban legyen a bűnténnyel, mint az a tény, s igazlatokból kiviláglik.

3-or. Igazságos legyen tárgyára nézve, azaz büntetéssel csak erre méltó bűntény sújtassék. — Ha pedig a bíró magány tudomása

a bünténnyel ellenkezik, ily esetben az ítélet-hozástól az igazság elvei szerint álljon el.

33. §. A büntető biró hatalma a törvényes büntetések alkalmazásánál.

A büntető biró hatalma az önkéntes büntetéseknél meghatároztatik :

1-ör. Törvény által, midőn a büntényre a büntetést a törvény kijeleli, itt a biró törvény szerint itélni tartozik. De

2-or. A biró törvények nem létében önként határozza meg a ténybeli körülmények, s az igazság elvei szerint a büntetést, valamint a törvényes büntetést más egyenlő, s célirányos büntetésre változtathatja, — más okok miatt a büntetést ő felsége változtathatja meg.
Vége

3-or. A birónak, ki a törvények szerint itélni tartozik, a büntévőt az egyszer megérdemlett büntetés alól felmenteni, vagy a büntény megvallása végett büntetés alóli feloldást ígérni hatalmában nincs.

VI. FEJEZET.

Kegyelem és elévülésről.

34. §. K e g y e l e m r ő l.

A bűnösnek kegyelmet egyedül ő felsége adhat, honnan következik :

1-ör. Eltörölheti a bíró által hozott ítéletet, s a bűnöst a büntető törvény alól feloldhatja.

2-or. Kegyelemet adhat a bűnösnek a bíró által hozott ítélet után, mely kegyelem vagy teljes, midőn a büntetés egészen elengedtetik, vagy nem teljes, mely a főbenjáró ítélet kegyelemmel enyhítésében áll. — Továbbá a büntetést ő felsége eltörölheti vagy általánosan, midőn közbocsánatot (amnistia) ad, vagy részletesen, mely bizonyos enyhébb büntetés nemére fordíttatik. — Azonban semmiféle kegyelmi jog a bűnöst a sértettnek teendő elégtétel alól fel nem oldja. — A kegyelem pedig az igazság elvei szerint csak úgy állhat meg, ha az a törvény, s közbátorság sérelmére nem szolgál.

Azért a kegyelemérti folyamodványban különösen kifejtendőek azon körülmények, melyek a büntető pártolására szolgálhatnak; de azért nem kell eltitkolni a súlyosító körülményeket sem; mert ha a büntető egyedül a védokok mellett, a súlyosító körülmények mellőztével, illetőleg eltitkolásával mintegy kicsalni látszott a kegyelmet, ily esetben a nyert kegyelem nem sokat fog neki használni.

A kegyelem levélnek kiadása az 1563: 35. és 1567: 40. t. c. szerint a magyar udvari kancelláriát illeti.

Sokan a kegyelmi jogot a büntető törvény szellemével meg nem egyezőnek állítják; — ott minden ellentét elenyészik, a hol a polgári társalom üdve azt meg kívánja p. o. pártütés esetében, mert itt sokszor a kegyelmi jog a pártütést megszünteti; s a polgári társalmat a nyugtalanságoktól, s zavaroktól megszabadítja.

35. §. Elévülésről.

Europa minden nemzeteinek büntető törvénykönyvében találjuk az elévülést, az az a büntető eljárásnak, és büntetéseknek bizonyos idő lefolyása utánni megszüntét, vagy is midőn már sem büntetni sem vizsgálatot tartani nem lehet. — Az osztrák törvények az örökös börtönü büntetteknel 20 évre szabták az elévülési időt. 10—20 éveseknel 10 évre, a többinél 5 évre, mely elévülési idő a büntett napjától számítatik, vagy vizsgálat esetében a bünöst felmentő ítélet napjától, de megkivántatik, hogy ezen elévülési idő alatt semmi büntettet se kövessen el, a ki azzal élni akar, hogy törvényessen félbe ne szakitassék, vagy is, hogy ezen idő alatt ellene vizsgálat ne inditassék, — és hogy a büntettből semmi haszon se legyen kezei között. Halálos büntetéseknel azonban az elévülés itt is

kizáratik ; mert ha 20 év telt is el, és a fentebbi elévülési kellékek meg is vannak, a halálos büntetés 10—20 évi börtönbüntetésre szelidítetik, — ha t. i. az örökös börtönbüntetést maga után vonó büntetteknel a büntevő annak elkövetésekor a 20 évet meg nem haladta.

A büntetés elévüléséről törvényeink hallgatnak, de annak néhány példáit azelőtt egyes törvényszékeinknél elő lehet mutatni, azonban ezen szokás általánosan országszerte nem létezett.

Régenten divatozott az ugynevezett perszöntető egyezkedés, vagy is a feleknek a büntettek iránti kiegyezésök ; — ekkép a bűnügyek mintegy polgári szerződés tárgyává váltak, ily egyezkedések ugyszólván majd az újabb korig divatoztak — láthatni azt Sz. Istvány, Sz. László, s Kálmán királyok törvénykönyveiben, de Mátyás III. tör. 28. c. és az 1563 : 38. 1723 : 10. t. cikkeken ; még a gyilkossági bűntények is egyezkedés tárgyai voltak. Ez a polgári társalom célját, u. m. : a bűntényeknek a büntetésseli elrettentését, és így a bűnös javítását kizárván ; azt az újabb kor szelleme megszüntette ; mert a bűnösnek elkövetett bűntényéért bűnhődnie kell.

Az elévülés, mind a büntetés megszüntetésének egyik módja, nem csak kívánatos,

de üdvös is; mert a több évi jó viselet a javulást igazolja; és így a törvény célja — mely csak is a bűnösök javulásában rejlik, — el van érve — a bűnös megjobbulván, a polgári társalom hasznos polgárává válik; — ezt tehát azért, hogy az az érzéki rosszat érezze — büntetni, bosszuállás volna; mely a szelidebb kor szellemmel meg nem fér; de más részről annyi évek után a bizonyítékok alig megszerezhetőek többé, már pedig a nélkül büntetni valakit — a legnagyobb igazságtalanság lenne. — Ohajtandó, hogy egyes törvényszékeinknek ez előtti gyakorlata az elévülésnél — az egész honban követtessék.

VII. FEJEZET.

A büntető törvény visszaható ereje.

36. §. A törvény visszaható ereje.

Büntető törvényeinknek, melyek egy büntető törvénykönyvbe foglalva nem voltak, melyek országgyűlési rendeleteink, a bevett szokás, királyaink, és községeinknek külön rendeletei, s a kir. tábla ítéletein alapulnak; visszaható erejük nincs. Azonban ezen ősi büntető törvényeink is a beállt szomorú korban hatályon kívül tétettek, s azokat a sokkal szigorubb osztrák büntető törvények

váltották fel; míg az 1860 évi octob. 20-i oklevél folytán ősi hazai jogunk az 1848-i törvények által az új viszonyok szerint keletkezett módosításokkal előbbi érvényükbe visszaállítatott. — Az 1848. törvények a büntető jogban is lényeges változást tettek, különösen az osztály különbség eltörlése folytán, és épen ez okból az országbirói értekezlet szabályai is tetemes változást tőnek előbbi büntető törvényeinkben; ezek az osztrák büntető törvényeknél sokkal szelidebbek lévén, azokat a kívánt módosításokkal — s visszaható erővel visszaállította, s kimondta. „A magyar büntető törvények, és törvényes gyakorlat az osztrák büntető törvénynél szelidebbek lévén, azok szerint lesznek a magyar törvények visszaállítása előtt elkövetett büntettek, és kihágások is elítélendők.“ (Orsz. szab. II. 9. §.)

II. Rész.

A fenytő törvényszéki büntettek, és ezek büntetéséről egyenként.

I. FEJEZET.

A polgárok életét illető büntettek.

1. §. A gyilkosságról.

A gyilkosság oly büntény, melynél fogva az ember törvény ellenére erőszakosan éltétől megfosztatik. Honnan a gyilkosság lényegére megkivántatik, hogy az

1-ör. Büntetést maga után vonó büntény legyen, honnét véletlen eset, büntelen önvédelem, dühös vagy esztelen által elkövetett gyilkosság ide nem számitható.

2-or. Hogy ezen büntény által a halál valóságosan bekövetkezett legyen; mert ellenkezőleg az gyilkosságnak nem tekinthető. — Továbbá gyilkosság tárgya lehet minden emberi lény, legyen az bár beteges, esztelen,

nyomorult, béna, csecsemő, szóval: emberi lény legyen, mert holtakon nem követtethetik el büntett.

3-or. A sértőnek oly tette, mely a halál bekövetkezésének egyedüli oka volt.

4-er. Akár közvetlen, akár közvetve, megbizásból, parancs, vagy az ártatlan ellen tett hamis tanuságból valaki éltétől megfosztatik, gyilkosságnak tekintendő.

5-ör. Nem legesen, midőn valamely cselekvés elmulasztása által történt a halál. — Ellenben gyilkosságnak nem tekintetik azon tény, mely után ugyan halál, de nem a sérelem, hanem más valamely közbejövő ok miatt következett, p. o. gutaütés, vagy a gyógyítás elhanyagolása miatt.

2. §. Sebesítésből keletkezett halál.

Sebesítésből keletkezett halál esetében a sértő gyilkosnak csak akkor tekintethetik, ha az ejtett seb halálos, vagy is gyógyithatlan volt, mely a megsebesített tag, hely, idő, körülállásaival együtt véve elkerülhetetlenül halált vont maga után. — Ellenben ha nem a sebesítés, hanem más körülmények, ugyanint orvos, vagy önmaga hibája, vagy más véletlen eset volt oka a halál bekövetkezésének, az nem gyilkosság, hanem sebesítésnek

tekintendő. — Ily esetekben a bíró mindig az orvosok véleményét kövesse, s arról, vajon a sebesítés volt-e egyedüli oka a halál keletkeztének, vagy nem? magának kellő tudomást szerezzen.

3. §. Csoportban történt halál.

A csoportban történt halál gyilkosságnak csak akkor tekintethetik, ha az

1-ör. Összebeszélésből történt, hol minden tag, a ségedek s bűntársakkal együtt véve főgyilkosoknak tekintendők.

2-ör. Véletlenül veszekedés közben történt gyilkosságnál gyilkosoknak csak azok tekintendők, kik a sértetten halálos sebet ejtettek.

3-ör. Ha a halálosan sebesítő ki nem világosodnék, vagy a halál többektől ejtett seb miatt, — mely halálos nem volt — következett be, egyenként mint sebesítők büntetettnek.

4. §. Büntelen önvédelemről.

Büntelen önvédelem az, midőn erőszakos megtámadtatásnál életvédelemből a megtámadó élte elvétetik; s ez nem gyilkosság, s azért minden büntetéstől ment. — Büntelen önvédelem valóságára megkivántatik:

1-ör. Hogy a menekvés más enyhébb szerrel nem eszközölthetett.

2-or. Hogy a megtámadtatás éltet, szemérmét, vagy más tag épségét fenyegette és ön magunk arra okot nem adtunk.

3-or. Hogy az önvédelem joga csak a megtámadtatás ideje alatt gyakoroltatott; mert azontul az önvédelem lenni megszűnván, bosszuállássá válik. Miért pusztá fenyegetődzésből történt gyilkosságot büntelen önvédelem ürügye alá vonni nem lehet; a fentebb előszámlált okokon kívül a szándokos, vagy vétkes ügyetlenség által a bűnös tette majd szándokos, majd vétkes gyilkossággá válik.

5. §. Párviadalról.

Párviadal alatt két személy között bizonyos kijelelt helyen, és időben történt viadal értetik, mely vagy mások által megsértett tisztelet, vagy becsület érzetéből keletkezik. Ez esetben a becsületes ember mások tiszteletétől magát megfosztva lenni látja, mely nála bármely büntetésnél is nagyobb hatást szül. — A párviadalból eredő büntényrei büntetés alkalmazásánál a bíró által kellő figyelembe veendő a sérelem nagysága, tény, kegyetlenség fokozata, viaskodó egyének minősége, s egymás iránti helyzetök, ezen bün-

tényre büntetés szabva nincsen, s az a bíró önkényétől függ a szerint, a mint vagy gyilkosság, vagy csak test-sértés követtetett el.

6. §. Gyilkosság neveiről.

Gyilkosság történhet vagy hirtelen harag, vagy eltökéllett akarattól, az előbbi esetben vétkes gyilkosság, másodikban szándokos gyilkosságnak neveztetik.

A haragból történt gyilkosság valóságára megkivántatik:

1-ör. Hogy az hirtelen harag, s felindulásból keletkezett.

2-or. Hogy az ugyanazon hirtelen harag, s felindulás ideje alatt történt legyen, máskép szándokos, azaz eltökéllett gyilkossággá válik.

Mi a szándokos, vagy is eltökéllett gyilkosságot illeti, annak különféle nemei vannak, u. m.

1-ör. Szoros értelemben vett gyilkosság, midőn éltétől valaki más által fosztatik meg.

2-or. Öngyilkolás (autochiria), midőn valaki önmagát gyilkolja meg.

3-or. Rablógyilkolás, midőn a gyilkosság nyereségvágyból, rablás hozzájárultával uton, vagy erdőben vitetik véghez.

4-er. Bérgyilkolás, mely felfogadott

s felvettek által, vagy megbizásból eredő bizonyos jutalomért történt.

5-ör. **O r g y i l k o l á s**. Mely alattomosan tétetett. — Végre a meggyilkolt személyek különbéleségéhez képest **e g y s z e r ü**, vagy **s u l y o s** gyilkosságra oszlik.

E g y s z e r ü gyilkolás az, midőn valamely személy meggyilkoltatása minden nehezítés nélkül halállal büntetetik.

Sulyos gyilkosságnak pedig két fő neme van, ugymint

1-ör. **R o k o n g y i l k o l á s**, midőn szülő, magzat, házas társ, testvér vagy más vérrokon gyilkoltatik meg.

Magzatgyilkolásnál különös nyomozás szükséges, valjon a magzatszülő eltökéllett akarata, véletlenség vagy elmulasztás által következett be a magzat halála, melynek valóságára igazlatul szolgálnak a gyanus személy vallomása, s az orvosok által a test megvizsgálásáról adott bizonyítvány, végre a szülésbeli körülmények kifejtése s kinyomozása.

2-or. Olyan egyének, kik nyilvános oltalomjog alatt állanak, ezek pedig következők: megyei, kerületi, királyi, s hétszemélyes tábla bírái, káptalan, konvent, nádori, báni, és király emberei, megyei főispányok, királyi tanácsosok, királyi fő- és alügyek igazgatója, midőn hivataloskodásban forognak. — Előbb

ide tartoztak a főpapok, országnagyok, nemesek, s azoknak az országgyűlésen jelen lévő követeik, s más hivataloskodásban forgó egyének. Jelenleg itt az osztály különbséget megszüntető jog-egyenlőség elve, mint azt az 1848-ik törvények szentesítették, tartandó szem előtt. Végre az országgyűlésen panaszolkodók gyilkolói büntetése, halál (I. R. 15., 1823. 11) volt előbb.

Öngyilkolás a tisztességes temetés megtagadásával büntettetik, kivéven azokat, kik elmebeli tehetség hiánya miatt önmagukat meggyilkolták.

Rablógyilkolás régenten karóra huzás, és kerek töréssel büntettetett, de ezen kegyetlen büntetés eltöröltetett, jelenleg ezen bűntény, ugy a bér s orgyilkolás büntetése a bíró önkényétől függ. 1723 : 12.

Rokon s más főbb egyének eltökélt akaratból gyilkolásának büntetése a halál, azon kívül a gyilkos rész jószágából a meggyilkoltatott gyermekeinek, rokonainak, s özvegyének a törvényes vérdíj kiadatik. 1723 : 11.

7. §. Alattomos gyilkosság ne- meiről.

Az élet elvétethetik oly alattomos eszközök által, melyek a halál bekövetkezésének

egyenes s elkerülhetetlen okai, ugymint méregkeverés, csecsemőkre pedig csecsemő kitétel, és magzat elűzés.

8. §. Méregkeverésről.

Méregkeverés oly szándokos bűntény, melynél fogva étel, ital, vagy az ember életének fentartására szükséges eledel, vagy azon rét, kut, vagy legelő, hol marhák léteznek, megmérgeztetik, hogy az élet, vagy egészségben kár tétessék, — ide nem értvén azon állatok megmérgeztetését, melyek eledelül nem szolgálnak — vagy az orvosok s gyógyszerkészítők által gondatlanságból, vagy tudatlanságból az orvosság közé tett méregkeverést, ámbár ez is a vétek minőségéhez képest önkényes büntetéssel fenyítettik. — Méregkeverés általi gyilkosság létezik :

1-ör. Ha a méreg az embernek szándokosan adatott be, mely a halál bekövetkezésének közvetlen oka volt.

2-or. Ha a mérgezés által az ember életére vagy egészségére oly veszély háromlott, mely elkerülhetetlenül halált vont maga után; azon esetben a méregkeverés általi gyilkolás a kivégzett egyén minémiségéhez képest majd egyszerű, majd súlyos gyilkossággá válik.

Méregkeverés általi gyilkolás igazlatára a test megvizsgálásáról és felbontásáról, az orvosok bizonyítványa szükséges.

9. §. Méreggeli megéjtetés gyanu jeleiről.

Méreggeli megéjtetés gyanu jelei következők:

1-ör. Ha a megéjtetettel eilenségeskedésben lévő egyén mérget venni, vagy forgatni láttatott.

2 or. Ha a méreg vételét, mely már világosságra derült, a bíró előtt titkolná, de ezen egyedüli büntetés közvetlen jel gyanánt nem tekinthető. Méregkeverés általi megéjtetés büntetése a gyilkosság büntetésével egyenlő.

10. §. Csecsemő kitételről.

Csecsemő kitétel oly büntény, melynél fogva a még életben lévő csecsemő elhagyatik, vagy bizonyos helyre kitétetik. — Ezen tény büntetésének meghatározása a büntény minőségétől függ, a mint ezen büntény vagy egyszerü, vagy súlyosb vétséget von maga után. — Egyszerü pedig ezen büntény, midőn a csecsemő kitétel veszedelemtől

ment helyen, móddal, és időben történt, úgy, hogy, ha ez esetben az elhagyott, vagy kitett csecsemő véletlenül el is vészett volna, az elhagyót, vagy kitévőt ez esetben gyilkosnak bélyegezni nem lehet. — Ezen tény súlyosb bűntényre változik akkor, ha a csecsemő kitétele veszélyes helyre, időben, és móddal történt, mely kitevésből elkerülhetetlenül halálnak kellett bekövetkeznie.

11. §. Magzat elüzésről.

Magzat elüzés oly bűntény, midőn a még anya méhében lévő időtlen magzat a méhből kül vagy bel szerek által szándokosan elhajtatik. — Ezen bűntény büntetéséről törvényeink hallgatnak, s ez a biró mérsékletétől függ. Ezen bűntény elítélésénél mindenkor tekintetbe kell venni, valjon a magzat elüzés az anya tudta nélkül véletlenség által, vagy más közbenjárása mellett történt-e vagy nem?

II. FEJEZET.

Testet, s szabadságot sértő bűntényekről.

12. §. Test sértéséről.

Testen ejtett sérelem oly tény, midőn valaki más által testiképen — de nem halálo-

san — sértetik meg, mely sérelem betegség vagy más kisebb veszély bekövetkezésének oka. — Ezen büntényre a nemesek között annak előtte hűtlenségi büntetés volt szabva, 1848-ig pedig a sebesítés, megverés, vagy tagok csonkításai nagyobb hatalmaskodási büntények közé soroltattak. (1723 : 10.) Most a jogegyenlőség elvénél fogva büntetése önkénytes.

Szülők sebesítői, megverői, vagy csonkítói a ténybeli körülményekhez képest halállal büntetettek; s ezen büntetésseli fenytést csak a legsúlyosabb büntényekben rendelte gyakorolni a törvény. 1723 : 11.

A nemtelen emberen elkövetett sérelem kisebb hatalmaskodási büntetéssel fenytette, most szinte birói belátás szerint fogsággal

13. §. Letartóztatásról.

Letartóztatás alatt azon tény értetik, midőn valaki igazságtalanul elfogatván, szabadságától megfosztatik. — Nemeseknek igazságtalanul s alapos okok nélküli letartóztatása az előtt nagyobb hatalmaskodási büntény volt. — Letartóztatáshoz soroltatik az emberlopás (plagium), elragadás, s erőszakétel.

14. §. Emberlopásról (plagium).

Emberlopás alatt azon bűntény értetik, midőn valaki embertársát alattomossan s erőszakkal — de a buja vágy kielégítésére célzó akarat nélkül — elfogja. Emberlopásról törvényeinkben említés tétetett ugyan, nevezetesen az 1647: 42. 1567: 7. de a büntetés meghatározva nincsen; s azért önkénytes.

15. §. Elragadásról.

Elragadás oly tény, melynél fogva valamely személy a bujaságnak akár természet rendje szerint, akár másképeni kielégítése végett bizonyos helyről más helyre erőszakkal elvitetik. — Ezen bűntény a körülmények szerint vagy önkénytes, vagy nagyobb hatalmaskodási büntetést von maga után. — Mely bűntény lényegére megkivántatik az elragadott egyénnek önbeegyezése ellen egy helyről más helyre leendő áttétele. — E bűntényt elkövetni lehet akár nő, akár férfi személyen, erőszak, vagy csalárd körülvétel által és — a nőszemélynél — ha a buja vágy kielégítése be nem következett is; az elragadás valóságára az elragadott akaratja nélkül egy helyről más helyre történt áttétel elegendő.

E büntényre törvényileg büntetés szabva nincsen, s ennek büntetése az 1723: 1-ő. t. c. szerint önkénytes.

16. §. Erőszak tételről.

Erőszak tétel oly büntény, melynél fogva nőszemélylyel a testi közösülés erőszakkal vitetik véghez. — Ezen büntény valóságára megkivántatik, hogy valóságos erőszak, s kényszerítés létezzék, mely vagy kegyetlen fenyegetődzésből, vagy ijesztésből tétel; mert ingadozó ellentállás ezen büntény valóságára nem elegendő. — Erőszak tétel igazlataira szolgálnak az elkövetett erőszak tétel jeleinek megvizsgálása, tanuk, s az erőszaktevő tulajdon vallomása, az egyén testi, s erkölcsi minémüségrőli előitélet, hely, idő, s mindkettőjüknek tényei. Valamint figyelembe veendő az erőszak tételről a nőnek rögtöni, vagy későbbi, a biró eleibe nyújtott panasza. — Büntetése régenten halál volt, jelenleg pedig önkénytes. —

III. FEJEZÉT.

Vagyont érdeklő büntényekről.

17. §. Tolvajságról.

Tolvajság oly büntény, melynél fogva valaki más ingó vagyonát a tulajdonos tudta,

s beegyezése nélkül haszon, és nyereségvágyból alattomosan, s álnokul elviszi. — Honnan tolvajság csak akkor létezik, ha más vagyona valósággal elvitetvén, az a tolvaj hatalma alá tétetett. — Azonban találás által birtokba jutott, bosszuállásból, vagy vétkes gondatlanságból elvitt vagyon tolvajságnak nem tekinthetik. A tolvajság a bűn nagysága, s ebből eredett kár minőségétől függ; azért a tolvajság vagy nagyobb, vagy kisebb. — Nagyobb tolvajságnál nem csak a lopott jószág értéke, hanem a kár minősége is figyelembe veendő. — Kisebbségnél pedig egyedül az elorzott vagyon értéke tekintetik. — Továbbá a tolvajság vagy egyszerű, közönséges, minősített (qualificatum), vagy súlyos.

Egyszerű a tolvajság, midőn a vagyon a tulajdonos egyetértése ellen, de személymegtámadás nélkül csupa nyereség, vagy haszonvágyból tétetik.

Minősített, midőn a lopás felfegyverkezve, ajtó, rethesz feltöréssel, vagy lajtorján vakmerően és álnokul hamis kulcsokkal az épület belsejébe lopódzva, követtetik el, vagy ugyanazon, egyszer már elkövetett bűntény ismételtetik. Végre

Súlyos, midőn a lopás a nélkül is veszélyes időben, ugymint igen nagy szükség

idejében, vizáradás, vagy lázadás idejében követtetik el.

A tolvajság r a b l á s r a változik, midőn csupa haszonvágyból elorzott ingó jószághoz még a személy megtámadása is járul, — de a futás elősegélése végett történt orzás utáni személymegtámadás, rablásnak nem tekinthető.

Szent helyről, ugymint egyházból, vagy isteni tiszteletre szentelt helyekről elorzott vagyon szentségtörő tolvajságnak neveztetik.

18. §. Tolvajság büntetése.

A tolvajsági bűntények Verbőczy szerint halállal büntetendők lennének I. R. 15. — De azt a törvény, s törvényes szokás a bűnténnyel arányban lévő mérsékelt büntetéssel szokta fenytetni, halálos büntetést pedig a leg-súlyosabb tolvajsági bűntényekre sem alkalmazták már. — A lopott vagyon elrejtője pedig az 1659: 17. t. c. szerint, ha n e m e s 200 frt, nemtelen pedig élődij fizetésével büntettetett az előtt; de most e különbség a jog egyenlőség folytán nincs érvényben s azért önkénytesen büntettetik.

R a b l á s büntetése a rablott jószág visszaadásán kívül, más a bűntényhez aránylag

mért fenyíték is, ugy mint az előtt főpapok, országnagyok, nemesek, s szabad királyi városok 200, nemtelenek pedig 40 ft, határszéli birtokos kapitányok 500 fizetése, birtoktalanoknál pedig hivatal elvesztése (1659: 17. 1715: 48. 1723: 11.) — Most a nemesek mint nemtelenek önkényesen fenyítetnek fogsággal, és igen súlyos esetekben halállal.

Mi az úton, vagy erdőben elkövetett, s ugynevezett utonállásbeli rablás büntetését illeti, az I. R. 15 c. szerint keréktörés, és nyársra huzás büntetése rendeltetett, de ez az emberi nem méltóságának lealacsonyítására szolgál, jelenleg egyszerű halállal büntetetik. — A rablás meggátlása végett pedig az utak mellett lévő s sűrű erdők 200 könyöknyire kiirtatni rendeltetnek 1548: 49. 1597: 48.

Szentségtörő tolvajságra büntetés szabva nem létezik, s erre a büntetés a ténybeli körülállások szerint a büntényre aránylag alkalmazandó.

19. §. Gyujtogatásról.

Gyujtogatás alatt azon büntény értetik, midőn valaki által rossz szándokból, vagyon,

vagy személyre veszélyt hozó tűz gerjesztetik, habár valaki önmaga vagyonát más vagyónára vagy személyére leendő kár bekövetkezése végett gyújtja is fel. Honnan a gyújtogatás vagy nagyobb vagy kisebb, a mint vagy az egész község, vagy csak magános egyén vagyona a tüzgerjesztéssel károsított. Nagyobb gyújtogatás büntetése régenten elevenen megégetés, kisebb pedig halálos büntetéssel fenytetett. — Jelenleg pedig a halál büntetés a gyújtogatásnál csak a legsúlyosabb esetekben szokott alkalmaztatni, p. o. ha általa emberélet veszett el, és a gyújtogatás gonosz szándoku volt. Rendesen kisebb nagyobb terjemű fogság itéltetik. A többiben a láng kiütés, s kár bekövetkezte által teljesedésbe ment büntény kivilágosulta után, a törvénybeli rendszeres büntetés a bün minősége; s innen következett kár nagysága szerint szabatik.

20 §. Magán vár feladás, vagy elfoglalásról.

Magán vár feladása, vagy elfoglalása alatt azon büntény értetik, midön tiszt, vagy szolga urának várát álnokul az ellenségnek általadja, vagy valamely honpolgárnak tulajdon várát ostrommal beveszi. I. R. 14. c.

szerint a hivateltenség büne közél számittatott, később pedig egyszerű halállal büntettetett. Jelenleg jóformán csak történeti adatul szolgálhat.

21. §. Hamisításról.

Hamisítás oly büntény, melynél fogva az igazság más kárára álnokul megváltoztatik. Hamisítás nemei következők:

1-ör. Pecsét, s okiratok hamisítása.

2-or. Más javainak elvétele végett a törvényszék előtt hamis levelekkel tudva élés.

3-or. Üti vagy más levelek koholása.

4-er. Küldött levelek letartóztatása.

22. §. Hamisítás büntetése.

Pecsét, s okiratok hamisítói, ha ezen hamisítás élet, s egyszersmind javak elvétele végett lesből követtetett el, a károk és költségek megtérítése mellett halállal büntettetnek 1723: 11. §. 10.

A törvény előtt hamis levelekkel tudva élő, pecsét, s okiratok hamisítási büntetésével fenýttetik, de ha ezen hamisítás csak egyedül a javak elvétele végett tétetett, az okozott költségek megtérítésén kívül becstelenségi büntetéssel fenýtetik 1723: 12.

Uti s más levelek hamisítói önkénytes büntetéssel fenyttetnek 1723: 12. §. 1.

Küldött levelek letartóztatói pedig 100 forint büntetésben marasztatnak.

23. §. Csalási büntény.

Csalás oly büntény, mely által valakinek jó hiedelme rossz célokra használtatik. Igy például, midőn az adós a hitelezők kiját-szása végett javait álnok engedmény utján másra ruházza, vagy álnok bukás által a hitelezők kielégítésére magát hamisan képtelennek nyilvánítja, vagy adósságokat csinál, — vagy csőd alatt — javait eltitkolja, vagy a kereskedői könyvek meghamisításával a hitelezők kielégítésére szolgáló vagyont megkisebbiti. A bünös és csalással párosult átruházások eseteiben figyelembe veendő, valjon az ily átruházások a hatóságnál rendesen bejegyeztettek-e? 1863. mart. 10. udv. rend. Csőd eseteiben a bíróság, ha hamis bukás, vagy vétkes gondatlanság derül ki, a bejelentett követelések valódiságáról hozandó ítéletet be sem várva, a hamis bukás létét kimondani, s a nyomozás eredményét a fényítő bírósággal eljárás végett közleni tartozik. 1863. mart. 10. udv. rend. — Törvényeink szerint a hamisság a bukottaknál vagy vétkes gondatlansággal

párosult, s így csalássali bukás esetében félév-től három évig, vagy ha ezen csalás társakkal vitetett véghez, hat hóig terjedő börtön büntetés rendeltetik, csalás bűntényéről vádolt egyén — ha elszökésétől tartani lehetne, a bíró által azonnal letartóztathatik. 1723: 12. 1807: 12. 1840: 22. 1844: 7.

IV. FEJEZET.

Esküszegési bűntényekről.

24. §. Esküszegésről.

Esküszegés alatt oly bűntény értetik, midőn az eskü alatt adott ígéret feltöretik. — Esküszegésnek több nemei vannak, ugymint házasságtörés, vagy is nős paráznaság, és több nő s férjűség.

25. §. Házasság-törésről, vagy is nősparáznaságról.

Házasságtörés, vagy is nősparáznaság oly tény, melynél fogva a házassági hiveség bontatik fel. — Az adott eskü megszegése, innen a család, s házi nyugalom zavarása fő-tényezői ezen bűnténynek. — Nősparáznaság-

nak oly egyének között van csak helye, kik házassági kötelékkel vannak egybe fűzve — honnét következik, hogy azok között, kik erőszak, vagy félelemből keletkezett házasság alól feloldattak, ugy szinte érvénytelen házasságnál nősparáznaságnak helye nincsen. — Verbőczy I. R. 105. cime szerint a férjnek szabadságában állott házasságtörő nejét — ha tetten kapta — megölni. — De ezen boszszuállás elenyészett, s a férj a házasság-eltávolításra, s jegyajándok elvesztésére indíthat csak keresetet. — A férj általi házasságtörés büntetéséről a törvények hallgatnak, jelenleg pedig a fentebb kitett büntetés követelhetését a szokás mind a két nemre kiterjesztette.

26. §. Több nő s férjüsről.

Több nő s férjüsrég oly büntény, melynél fogva az előbbeni házasság létezése alatt másik is köttetik. — Ezen tény a súlyosabb házasságtöréshez tartozik azért, mivel az által nem csak az első házasságbeli nő személye sértetik meg; hanem egyszersmind eskü elleni tett is. — Ezen büntény emlittetik az 1599: 36. 1525: 6. 1630: 40. t. cikkekben, de erre rendszerinti büntetés szabva nincsen, azért ennek büntetése a biró mérséklététől függ. —

27. §. Hamis tanuságról.

Hamis tanuság oly bűntény, midőn valaki által szándokosan hamis vallomás tétetik, vagy hamis iratok által az ártatlan bűntevőnek lenni bizonyittatik. — Ezen bűntényre törvényeinkben büntetés nem létezik, ez a bíró mérsékletétől függ, de a hamis tanu, az eképen kivégzett egyén gyermekeinek s özvegyének a törvényes vérdíjt kifizetni tartozik.

V. FEJEZET.

Erkölcst sértő bűntényekről.

28. §. Paráznaságról.

Paráznaság alatt azon bűntény értetik, midőn nő-személylyel a természet rendje szerint tilos testi közösülés követtetik el. — Mely, ha a nő akarátja s beegyezése ellen kényszerítés mellett tétetett, erőszakkal történt megszeplősítésnek, a ki pedig bérfizetés mellett önkényt férfival testiképen közösül, kéjhölgynek neveztetik. — Paráznaság büntetése vagy súlyosabb, vagy enyhébb, honnan súlyosabb büntetést érdemel az, ki bérfizetés

mellett testiképen közösül, annál, — ki ezen büntényt elcsábitás vagy gyengeségből követte el, mivel az előbbeni elromlottságból, emez pedig gyengeségből tette. — Továbbá a parázna férfi a paráználkodás alatt általa nemzett gyermekeket eltartani, a büntényre álnokul, vagy erőszakkal reá vett személyt nőül venni; vagy háztartási, s özvegyi jutalmát kiadni tartozik. —

29. §. Ágyasságról.

Ágyasság oly büntény, midőn férfi és nőszemély törvényes házasság nélkül testi közösülés végett együtt laknak. — Büntetése ha nagyobb büntényre nem terjed, a bíró önkényétől függ. — A szentszéki ügyész által ezen büntény botránkozás büntetésével boszultatik a nőtüli elválás, vagy házassági egybekelés végett.

30. §. Vérfertőztetésről.

Vérfertőztetés oly büntény, mely a negyed izigleni rokonok között, kik a törvények szerint házasságra lépni egymás között tiltattak, elhálással vitetik véghez. — Honnan a rokonságnak valóságosnak kell lenni, mert költött rokonok között vérfertőztetésnek helye

nincs. — Ezen büntény régenten az 1723: 11. t. c. szerint a hűtlenségi büntények közé számittatott, büntetésnehezítés, s halállal fenytetett, jelenleg pedig a 3-ad és 4-ed iziglen tudva vérfertőztetést elkövetők két évi fogházzal büntettetnek, de ezen büntetés a Protestansokra nézve nem alkalmazható, mivel ezeknek a harmad izbeli házasság megvan engedve. 1795: 26.

31. §. Fajtalanságról (Sodomia).

Fajtalanság oly büntény, melynél fogva természet rendje elleni testi közösülés, egymintugyan egy nemű személylyel, vagy barommal vitetik véghez. — Ezen büntényre az 1791. országgyűlési küldöttség munkájában halál büntetés szabattott, irott törvényeinkben pedig erre büntetés határozva nincs, az a biró önkényétől függ.

32. §. Kerítésről (lenocinium).

Kerítés oly büntény, midőn a buja, vagy tilos vágy kielégítése alkalomszerzés vagy más segély nyujtás által mozdítatik elő. E büntényre törvényeinkben büntetés szabva nincs, s az a biró mérsékletétől függ, hol a büntetés alkalmazásánál a kerítő foglalatos-

kodása, segéd nyújtás minősége a bíró által figyelembe veendő.

VI. FEJEZET.

A polgári társaságot sértő büntényekről.

33. §.

Polgári társaságot sértő büntények azok, melyek által a polgári társaság vagy ennek főkormányzásával bíró egyén sértetik meg. Ezen büntények pedig felségsértés, s hűtlenség.

34. §. F e l s é g s é r t é s r ő l.

Felségsértés alatt azon büntény értetik, midőn a felség személye akár alattomos tény, vagy szóbeli sértő kifejezéssel illetetett. Néhány felségsértési büntények elősoroltatnak Verböczynél I. r. 14. ugymint, ki a felség személye ellen szentségtörő kezet vet, annak élete ellen karddal vagy méreggel lesekedik, vagy a fejedelem lakházát, vagy annak falát erőszakosan megtámadja.

Felségsértés büntetése a fej, minden

ingó, s ingatlan javak elvesztése, de a hitelezők követelései, vagy másféle keresetek, osztatlan gyermek, vagy testvér osztály részei, valamint a nő javai minden kiváltságaival együtt a büntetés alól ment annyira, hogy azokat az atya, vagy férj által elkövetett bűnténynél a büntetés végrehajtása előtt a bíró azonnal kiszakasztani, s az illetőknek általadni tartozik, I. r: 13. 14. II. r: 12. és 44. c. 1715: 9. pedig ezen büntetést megnehezítette annyira, hogy a felségsértő ártatlan gyermekei osztályrészekre is ezen büntetést kiterjesztette, de ezen törvényt az 1791. 56. ismét eltörölte. A felségsértőt az előtt is, bár nemes volt, idézés előtt el lehetett fogni. A kir. ügyész a feladónak vezeték és kereszt nevét a vádlevélbe beiktatni köteles. Ezen bűnténynél kezességnek helye nem létezik.

35. §. H ü t l e n s é g r ől.

Hivtelenség oly bűntény, melynél fogva valaki a fejedelem méltóságát, s a hon közjává megsérti, vagy azt sérteni törekszik. Hivtelenség esetei pedig az 1723. 9. t. c. szerint következők.

1-ször. Ki magát a felség s hon közhatalmának nyilván ellene szegezi.

2-szor. Ha a hivatalnokok, ugymint bi-

rák s más közhitellel biró egyének hivatalaikkal visszaélnek, vagy hamis levelet költenek.

3-szor. Ki hamis pénzt ver, vagy azzal 50 frig tudva él.

4-szer. Ki a hon csende, s nyugalmanak megháborítására, vagy rablására embereket fogad, vagy a honba behoz.

5-ször. Ki törvény által tiltott hitet követ, vagy terjeszt.

6-szor. Ki az ország s kapcsolt részekhez tartozó határszéli várat az ellenségnek álnokul feladja, vagy azt elveszti.

7-szer. Ki az ország ellenségeinek fegyvert, vagy had idejében eleséget szolgáltat.

8-szor. Kik a törököktől hozzánk költözőket a hit áttéréstől akadályozzák, vagy vagyonaiktól megfosztják.

9-szer. Ki a harmincadot vagy más királyi jövedelmet megcsonkítja, vagy veretlen aranyat és ezüstöt az országból lopva kiviszen.

Hütlenség büntetése az, mi a felségsértés, t. i. fej s jószágvesztés, hozzáadatván az okozott károk és költségek megtérítése
1723. 9.

36. §. Bűntény pártolásról.

Bűntény pártolás oly bűntény, melynél fogva valaki a bűnöst lakába befogadja, vagy azt az illető hatóságnak leendő általadatásától, vagy érdemlett büntetéstől megmenteni törekszik, vagy a bűntévő eltitkolásához járul. Büntetésül az 1527: 6. 162: 13. 1563: 39. 1650: 16. 17. t. c. fejvesztést rendel, de mivel ezen büntetést nem minden ily bűntényre lehet kiterjeszteni, az a bíró mérsékletére hagyatott.

37. §. Bűntévő elbocsájtásáról.

A bűnös s más gonosztévők elbocsájtása valamint a hivatal, s vérhatalommal visszaélés egy neme a bűntény pártolásának. Bűntévőket a törvény ellenére kibocsájtó büntetése az, hogy az ily elbocsájtott bűntévők fejkáltságában, valamint az elbocsájtás által okozott károk és költségek megtérítésében marasztalják. Továbbá a kir. ügyvéd által a hivatal, s kiváltság elvesztésére a kir. Táblán az elbocsájtó ellen kereset indittatik. Ha pedig az elfogás meggátlása végett a hatóságtól kiküldött egyén irányában a földes urak közül valaki személyesen ellenszegülne, azon

birtokot, melyben az ellenszegülés tétetett, a kir. ügyvéd foglalja el. Az, a mi törvényeinkben a vérhatalommal visszaélésekre nézve rendeltetik, jelenleg már nem alkalmazható, az eltörülve lévén.

A hivatalnokok, a kik magukat megvesztegettetni engedik, úgy a megvesztegetők ellen is a fenyítő eljárás megindítandó, s a vétséghez mért büntetéssel fenyitendők. A közvádó a tiszti ügyész 1863. jan. 16. udv. rend.

VII. FEJEZET.

A vallás sérelmi súlyosabb büntényekről.

38. §. Káromlásról.

A káromlás oly büntény, melynél fogva isten elleni gyalázó szavak hozatnak fel rossz szándokkal, honnan a pusztá véletlenségből ejtett szitok ezen büntényhez nem számíthatnak. Az isten ugyan nem sértethetik, s ellene elkövetett vétek a világi bíróra nem tarthat, hanem mivel a vallás köztisztelet tárgya, melytől a polgári társaság üdve függ, annyiban a vallási sérelmek a nyilvános büntényekhez számíthatnak. Büntetése az 1563: 42.

t. c. szerint az, hogy a káromló először veszszővel, másodsor pálcával, harmadszor mint gonosztévő fejvesztéssel büntettetett, valamint a káromkodót fel nem adóra 3. n. ért. marka büntetést rendelt. A testi büntetésre nézve az orsz. biró. ideig. szabályzat fent közlött rendeletei szem előtt tartandók.

39. §. Eretnekségről.

Eretnekség oly büntény, melynél fogva minden polgári és türelmi jogból kirekesztett, s így egyházi és világi törvény elleni vallás gyakoroltatik. Büntetése az 1723 : 9. t. c. szerint az, mi a hűtlenségé t. i. fej és jószágvesztés volt. Napjainkban büntetése a biró önkényétől függ.

40. §. Hitszakadás.

Ezelőtt a Keresztény Katolika hittőli elszakadás büntetést maga után vonó büntény volt, de ezt az 1844. 3. t. c. eltörölte, s ezen túl a Keresztény Katolika hitről az Evangelika vallás bár melyikére leendő szabad átmenetel megengedettetik.

41. §. Hitszegésről.

Hitszegés bectelenítést maga után vonó büntény; valamint egyházsértés, ugymint az

egyház feltörése és kirablása az 1522:36. 1696:27. 1. c. szerint halállal büntettetett, jelenleg pedig, minthogy a bűntény minősége a ténybeli körülményektől függ, ennek büntetése a bíró mérsékletére hagyatott.

VIII. FEJEZET.

A sajtóvétségről.

Az 1848-ik törvényhozás a sajtót illetőleg következő törvényt hozott, mely eddig életbe nem léphetett, s napjainkban is az 1852-ik Május 27-ik sajtó rendtartás van érvényben, s az a jegyzet alatt kivonatban olvasható.

*1848-ik évi Sajtótörvény. *)*

Az előző vizsgálat eltöröltetvén örökre, s a sajtószabadság visszaállittatván, ennek biztositékául *i d e i g l e n e s e n* rendeltetnek:

*) *J e g y z e t.* Az 1852-ik Május 27. osztr. sajtórendtartás. Nyomtató sajtó, kő, fém vagy fanyomat vagy bármikép többszörözött nyomtatványokon a nyomdász és kiadó nevének, megjelenési helynek, és időnek, az időszakai nyomtatványokon pedig a szer-

1. §. Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti, és szabadon terjesztheti.

2. §. Sajtóutoni közlés alatt értetik: minden olyan közlés, mely vagy szavakban, vagy ábrázolatokban, nyomda, könyvnyomda s metszés által eszközöltetik, és a melynek közlésététele, a példányok akár ingyen kiosztásával, már megkezdődött.

1. *Fejezet.* Sajtóvétségekről. 3. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyenes és határozott felhívást tesz sajtó

készítő nevének is ki kell tétetnie; s másképp azokért mindig a nyomdász felelős 1—2 §.

Az időszaki nyomtatványokból (mint p. o. a hirlapok) a nyomdász vagy kiadó a megjelenés; s kiadás előtt legalább fél órával előbb a felelős szerkesztő aláírásával ellátott példányt, más műveknél pedig a megjelenés előtt három nappal előbb szinte egy példányt a rendőri hatósághoz felterjeszteni köteles, ezen határidő előtt azokat kiadni, s szétküldeni tilos, a rendőrséghez felküldött példányon kívül köteles példányok is járnak, egy a Helytartó-tanácsnak, s az egyetemi könyvtárnak 3—4 §.

Időszaki nyomtatványokat a megjelenés időszakaiban, más műveket a megjelenéstől számított nyolc nap alatt bérmentesen fel kell küldeni, a költséges művek a bolti százalék levonásával kárpótoltatnak. Nyomtatványokat csak az árulhat, a ki arra jogosítva van. Azokat az iparüzleti helyiségen kívül eladni, azokkal házalni, úgy a nyomtatványokat nyilvános helyekre kifüggeszteni (kivételnek a kereskedelmi s más helybeli hirdetések) a nyomtatványokra előfize-

utján, és a bűn, avagy vétség valósággal el is követtetik, e felhívó, mint bűnrészes tekintetvén, a köztörvények sulya szerint büntettetik.

4. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyenes és határozott felhívást tesz sajtó utján, de annak nem lőn semmi következménye, mint bűnkisértő tekintetvén, a köztörvények sulya szerint fog büntettetni.

5. §. Ki a nyilvános köz- és vallásos erkölcsiségből, s a tisztességes erkölcsökből

töket vagy aláírókat gyűjteni a cs. kir. rendőrigazgatóság engedélye nélkül tilos, ezen engedély mindig csak hat óra adatik, és az ily engedély csak az ebben megnevezett nyomtatványra, s helyre érvényes, s az visszaélés esetében visszavétethetik 4. 5. 6. 7. 8.

Képek, imádságok és imakönyveknek bizonyos helyen, egyházi ünnepélyek, vásárok, vagy bucsunapokoni eladására szinte a rendőrség adhat engedélyt. 4. 5. 6. 7. 8. §§. — **I d ő s z a k i n y o m t a t v á n y r ó l.** Időszaki nyomtatvány az, mely naponként, vagy havonként egyszer jelenik meg, ennek kiadására különös engedély kell; azt a helytartó tanács adja; az ez iránt beadott folyamodványba be kell tenni: a) A kiadó nevét és lakhelyét. b) jogát, hogy ily vállalatra jogosítva van. c) A szerkesztő nevét és lakhelyét, ha többen volnának, valamennyiét. d) Hogy ezek a szerkesztésre képességgel bírnak e) a nyomdász nevét, és lakhelyét. f) Az időszaki lap címét, megjelenési idejét, és tartalmát. Ha a helytartó tanács az engedélyt megtagadja, az

csufot üz, egy évre terjedhető fogsággal, és 400 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

6. §. Ki a magyar szent korona alá helyezett terület tökéletes álladalmi egységének, ki a sanctio pragmaticánál fogva megállapított, s az uralkodóház közönségében létező birodalmi kapcsolatnak tetteles felbontására izgat; ki az alkotmány erőszakos megváltozására s a törvényes felsőség elleni engedetlenségre lázit, s bűnök elkövetésére hiv fel és

udvari kancellariához lehet folyamodni. — Az engedélyt nyerő a lap megjelenése előtt legfeljebb nyolc nap alatt a rendőrségnél igazolni köteles. Az engedély bizonytalan időre is adathatik; de azt másnak átengedni nem szabad. Az igazolás elmulasztása esetében az időszaki nyomtatvány betiltható. 9. 10. 11. §§.

A szerkesztőnek a lap megjelenési helyén kell lakni, s nagykorúnak lenni, s kellő képességgel birni. A vizsgálati vagy fogságban lévő, még ott van, sem lapot ki nem adhat s nem szerkeszthet. Politikai lapoktól biztosítéket kell fizetni, ugy más lapoktól is ha bíróilag arra ítéltetnek. A hivatalos hírlapok a biztosítéktól mentesek. Hatvan ezernél több lakossal bíró helyen 10,000 pft, hol harminc ezernél több lakos létezik 7000 pft, más egyéb helyeken 5000 frt biztosítéket kell fizetni, s ennek felét oly lapoktól, melyek hetenként háromszor sem jelennek meg. A biztosítványt vagy k é s z p é n z b e n, vagy á l l a m k ö t e l e z v é n y e k b e n ár folyam szerint kell letenni. Az elsőtől kamat jár. Az időszaki nyom-

buzdit, négy évig terjedhető fogsággal, és 2000 frtig emelkedő büntetéssel fog büntettetni.

7. §. Ki a felség személyének sérthetlensége, a királyi székbeli örökösödésnek megállapított rende ellen kikel, avagy a királynak magas személye ellen sértést követ el, hat évig terjedhető fogsággal, és 3000 frtig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

8. §. Ki az uralkodóház tagjai ellen követ el sértést, 4 évig terjedhető fogsággal, és

tatvány megszűnte alkalmával a biztosíték az utolsó szám kiadása után hat hó múlva, azon bizonyítvány előmutása mellett, — hogy ezen lap ellen birói eljárás nincs folyamatban — visszafizettetik. 12. 13. 14. 15. §§. — Ha ezen összeg, vagy részének elvesztése biróilag kimondatott, azt a tulajdonos három nap alatt pótolni köteles, ugy a perbeli költségeket is fizeti, más lapoknak is három nap alatt be kell fizetni az elmarasztalási összeget költségekkel együtt. — A régibb kiadóknak azonban a lefizetésre három hó adatik. Minden hivatalos tudósítások a következő számba költség nélkül felveendők, megtagadás esetében az hivatalosan eszközöltetik, de a hivatalos hirdetésekért a beiktatási illeték szinte fizetendő. Az ily időszaki nyomtatvány ellen indított bünvádi eljárást a legközelebbi számba kell iktatni. A mely lap az uralkodó ház, az állam épsége, a monarchiai elv, vallás, közérkölciség, a közcsend és rend fentartása elleni irányt követ, kétszeri megintés után a helytartóság által három hóra betiltathatik; más veszélyes irányu nyomtatványok is betiltathatnak; de a fellebbezés nyitva áll.

2000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

9. §. Ki a közbéke és csend erőszakos megzavarására lázít, két évig terjedhető fogsággal, és 1000 frtg emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

10. §. Ki törvény által alkotott valamely hatóságot vagy testületet rágalmakkal illet, két évig terjedhető fogsággal, és 1000 frtig emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

11. §. Ki valamely köztisztviselőt vagy

16—22 §§. Külföldi nyomtatványokról. Külföldi nyomtatványokat a legfelsőbb rendőri hatóság az egész birodalomra nézve eltilthat, előfizetéseket ezekre egy posta hivatalnak sem szabad elfogadni, ezeket bevinni, árulni, hirdetni s terjesztetni nem szabad, a ki ezeket az elsorolt tilos uton árulja, büntetésre méltó terjesztőnek tekintendő. 23—24 A lefoglalásról. Tiltott, vagy ezen sajtó rendtartás szabályai ellen kiadott nyomtatványt a cs. kir. rendőrség lefoglalhatja. Büntetésök a ki a nyomtatványokat a rendőrségnek fel nem terjeszti, a köteles példányokat át nem szolgáltatja, 25—200 frt büntetéssel büntetendő, ismétlés esetében azt meglehet kettőztetni. A hamis megnevezésért 8 naptól 1 hó fogság szabandó. — A ki a nyomtatványokat engedély nélkül árulja, vagy aláírókat, s előfizetőket a nélkül gyűjt, 5—200 frtig vagy egy naptól 1 hó fogsággal büntetendő; e büntetéssel nem csak a tettes, hanem a megrendelő is fenytendő, s a nyomtatványok elkoboztatnak. 25—27. A lapnak engedély nélküli kiadása esetében a kiadó tulajdonos és nyomdász 50—500 frtig hivatalos hirdetmények

közmegebizatusban eljárót, hivatalos tetteire vonatkozólag rágalokkal illet, egy évig terjedhető fogsággal és 600 frtig emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

12. §. Ki magán személyt rágalokkal illet, hat hónapig terjedhető fogsággal és 300 frtra emelkedhető pénzbírsággal büntetetik.

Egyszersmind a panaszkodónak okozott pörlekedési költségekben és a közzététel által reá nézve előidézett károkban a panaszkodó részére el fogván marasztalni.

megtágadása 25—200 frtig büntetendő. A lefoglalt nyomtatvány hirdetése, vagy terjesztése vagy más cim alatti közzététele esetében 50—500 frt büntetés fizetendő, ha gonosz szándok is létezik, még 8 naptól egy hó, — más cim alatti közlésnél pedig 1—3 hó fogsággal todatik meg a pénzbeli büntetés, a nyomtatványok pedig legfoglaltatnak, e büntetés a szerkesztőt, kiadótulajdonost, s nyomdászt éri. A tiltott nyomtatványok bevitele, árulása, hirdetése, terjesztése 50—500 pfrttal, súlyosító körülmények között 1—3 hó fogsággal büntetetik, a nyomtatványok lefoglaltatnak. A külföldi nyomtatványok a tilalom előtt az országból kitakaritandók. Valamely lap önhatalmu kiadójára, kíséretére vagy terjesztésére is ezen büntetés szabandó. A szerkesztő, kiadó nyomdász a büntetésre méltó nyomtatványért együtt felelősek, ha csak az előbbiek be nem bizonyítanak, hogy az tudtuk, és akaratak nélkül csuszott be, — a két előbbin kívül a nyomtatvány tartalmáért a nyomdász, az azt áruló, vagy terjesztő szinte felelős; mind azon bel- és külföldi nyomtatványokért, melyeknek terjesztése ezen

13. §. Sajtóvétségért büntetetik a szerző; ha ez nem tudatnék, a kiadó; ha ez sem tudatnék, a nyomda vagy metszde tulajdonosa.

14. §. Ki az országgyűlés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek, és törvény által alkotott egyéb testületek iratait, és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán

sajtórendtartás, szabályaival ellenkezik. A tartalomért felelősek 1—6 hóig, súlyosabb esetekben hat hótól két évi szigorú fogsággal büntetendők, a biztosítéknak pedig ítéletileg kimondott része elvész, ha biztosítvány nem adatott, a kiadótulajdonos, vagy ha az hamisan volna megnevezve a nyomdász 500—1000 frtig büntetendő. Ha a nyomtatvány vétséget képez, azon vétségben bűnösnek nem talált felelősek mind egyike 14 naptól 3 hóig fogsággal, vagy 50—500 frt büntetéssel fenytendők, súlyos körülményekben hat hóig fogság is rendeltethetik; a vétség esete a biztosíték egy részének elvesztésével büntetetik, ha biztosíték nincs, a kiadótulajdonos, ha ez nincs, vagy hamisan van megnevezve a nyomdász — ha ezen vétség neki nem tulajdonítható — 100—500 frtig büntetendő. 28—41. §§. Áthágás eseteiben a rendőri hatóság ítél (más esetekben nálunk nagyobb részint a hadi törvényszék, különben az ily büntény esetei a kir. táblához tartoznának.) Kétszer elítélt iparüzők, további elítéltésök esetében, az iparüzleti jogositványoktól megfosztathatnak. — E l é v ü l é s. Az áthágásoknál ha az áthágás idejétől számítandó hat hó alatt az eljárás meg nem indított, vagy a megkezdett eljárás ugyan annyi idő alatt nem folytatott, ezután nem indítható. 42—45. §§.

közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indítható.

15. §. A fogság és pénzbüntetés, a körülmények szerint külön is, együtt véve is alkalmazható.

Minden pénzbüntetések és elkobzások az országos pénztár javára fordítatnak.

16. §. Ki ugyanazon vétséget, melyért már egyszer büntetve volt, ismét elköveti, azon büntetésnél, melyre első ízben ítéltetett, felével súlyosabban büntetethetik.

II. Fejezet. A bírói eljárásról.

17. §. A sajtóvétségek fölött nyilvánosan esküdtszék ítélt. A miniszterium felhatalmazta, hogy szoroson a büntető eljárásról szóló múlt országgyűlési javaslatnak elvei szerint, az esküdt-bíróságok alakítását rendelet által eszközölje.

18. §. Mejegyeztetvén a 39-ik §-ra: hogy esküdtszéki képességre 200 frt évenkénti jövedelem kívánatik; a VIII-ik fejezetre pedig, hogy a főigazítószer hatóságával, ideiglenesen, a hétszemélyes tábla rubáztatik fel.

19. §. A jelen törvény 3. 4. 5. 6. 7. 8-ik §§-ai eseteiben, az illető közvádoló hivatalos kívánatára történik a vizsgálat és közkereset-alávétele.

20. §. A jelen törvény 9. és 10-dik §§-ai eseteiben csak az illető testületek által hozott

határozat folytában indithatja meg a közvádló a megtorló keresetet.

Egyéb esetekben a kereset csak az illetőnek panaszára indittathatik meg.

21. §. Ugy a közvádló, mint a panaszló fél, vádlevelében tartozik szabatosan és világosan kijelelni azon izgatást, felhívást, sértést, meggyalázást, megbecstelenítést, melyet megtoroltatni kíván, különben a bűnvizsgáló bíró által kívánatától egyszerűen elmozdittatik.

22. §. A bűnvizsgáló bíró a vád feladása után a nyomtatványokat vagy metszvényeket, ha szükségesnek itéli, tüstént zár alá veheti, mely eljárásáról rendes jegyzőkönyvet készít.

Ha a vád alól a bepanaszlott feloldoztatik, a lezároltakat a vizsgáló bíró köteles, 200 forint büntetés terhe alatt, azonnal kiadni.

23. §. Midőn a keresetet a közvádló hivatalból indítja meg, az, ugyanazon hatóság esküdt bírósága által ítéltetik el, melynek kebelében a vádlott lakik, vagy hol a mű megjelenvén, az aláírt példány beadása történt.

Midőn pedig a kereset a panaszló fél folyamodására indittatik meg, a mely hatóságban a panaszló fél lakik, az ügy abban is elítélthetik.

24. §. A megbecstelenítő, meggyalázó, sértő állítások bizonyítása nem engedtetik meg, kivévn, ha valaki, mint tisztviselő, vagy

közmegebizott cselekedett, és a felhozott tények e körbeli eljárására vonatkoznak.

Ez esetben, ha a tény bebizonyittatik, a vádlott tette számitás alá nem jöhet, kivéven azon megbecstelenítést, mely annak folytában meg történt a nélkül, hogy magából a tettből szükségképen következett volna.

25. §. A meggyalázott, megbecstelenített panaszló fél erkölcsi magaviselete mellett tanukat hallgattathat ki, de a vádlott, annak erkölcsisége ellen, tanuk kihallgatását nem követelheti.

26. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, azonkivül, hogy ez az elmarasztott költségén közzététeik, egyszersmind a lefoglalt darabok elnyomása, vagy megsemmisítése egészen, vagy részben elrendeltetik.

27. §. Ki az ekképen elmarasztaló ítélet által sujtott elmemüvet sajtó utján újra közzé teszi vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illetetni.

28. §. Minden olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalból megtorlásnak van helye, hat hónap mulva ; a mely ellen pedig csak magán kereset inditható, 2 év mulva idősül el.

29. §. Minden sajtóvétség, mely a jelen törvény országgyüleseni kihirdetése után követetik el, jelen törvény szerint fog eliteltetni.

III. Fejezet. Az idősza ki lapok

r ó l. 30. §. Ujság, vagy időszakos lap, melynek tartalma akár részben, akár egészen, politikai tárgyak körül forog, és havonként legalább kétszer jelenik meg, csak a következő feltételek teljesítése mellett adathatik ki:

1-ör. Mely hatóságban a lap megjelenend, annak alispánjához, főkapitányához, grófjához, polgármesteréhez benyújtatik a nyilatkozat, melyben ki leendő téve a tulajdonos vagy felelős kiadó, vagy felelős szerkesztő neve, lakása, és a nyomda, melyben a lap nyomtatni fog, s a hatóság elnöke ezt a miniszteriumnak bejelenteni köteles.

2-or. Ha a lap naponként jelenik meg, biztosítékul 10,000 forint, ha ritkábban jelenik meg, 5,000 forint tétetik le kész pénzben, vagy fekvő birtokra kettős biztosítékkal betáblázott kötelezvényben; első esetben a tőke az illető hatóság felügyelése s jóállása alatt, 5% kamattal, a letevő részére jövedelmez.

Az eddig megjelent lapok, az 1-ső pontban foglalt feltételnek e törvény kihirdetése után tüstént, a 2-ik pontbelinek két hónap alatt tartoznak eleget tenni.

3-or. Sajtóvétségérti elmarasztalás esetében a pénzbüntetés a biztosítékból vonatik le; ha belőle ki nem telnék, azonkívül, hogy a szerző együtt jóállónak tekintetik, a fogla-

lás a felelős tulajdonos, kiadó, vagy szerkesztő egyéb javaira is kiterjesztetik.

Az eként támadt hiányt az elmarasztaló ítélet után 10 nap múlva ki kell pótolni, különben annak megtörténteig a lap nem fog megjelenhetni.

4-er. Mely időpontban a lap vagy füzet szétküldöztetik; annak egy példánya, a bejegyzett felelős személy aláírásával, a helybeli hatóság elnökénél tétetik le.

Csupán ennek nem teljesítése miatt a lapok szétküldözését megtiltani nem szabad, hanem ki e szabály ellen vét; 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel fog megbüntettetni.

31. §. Ki az előbbi §-ban elősorolt föltételek betöltése nélkül időszaki lapot kiad, egy évi fogság, és 500 forintig terjedhető büntetéssel sujtatik.

Ugy e büntetés, mint a 30. §. 4. sz. alatt foglalt, a köztörvényszékek által, rövid uton fölebbvihetés és ellenállhatás nélkül fog kimondatni.

32. §. Mely közleményeket a kormány s a törvényhatóságok és egyéb törvényes testületek a szerkesztéshez küldenek, minden lap tartozik azokat, a szokott díjért, számába beigtatni.

33. §. Minden cikkekért, melyek valamely lapban megjelennek, ha a szerző fele-

lősségre nem vonatathatnék, a nyilatkozatban kijelölt felelős személyek is felelet teherrel tartoznak. E felelősség kiterjed azon cikkekre is, melyeket más lapból vagy könyvből kölcsönöznek; ilyen átvételi esetben a büntetés a szerzőénél, vagy első közlőénél, mindig kisebb levén, s a maximumig soha sem terjedhetvén.

34. §. Minden sajtóvétségek, melyek időszaki lapban követtetnek el, ugyanazon törvények szerint büntettetnek, mint egyéb sajtóvétségek.

35. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, az illető tulajdonosok vagy kiadók tartoznak azt lapjuk legközelebbi számában közzétenni, a 31. §-ban megírt módon megveendő 100 frt büntetés terhe alatt.

36. §. Midőn a 30. §. értelmében bejelentett felelős személy ítélet folytában fogságot szenved, az ítélet kihirdetése után három nap alatt más felelős személyt kell bejelenteni, és a lap csak annak neve alatt jelenhetik meg.

IV. Fejezet. A nyomdákrol és könyváruasságról. 37. §. Nyomdat és könyomdat felállithat mindenki, ki az 1840: 16. törvénycikk 1-ső és 2-dik fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tevén, melyben lakik, azon törvényhatóság elnökének szándé-

kát bejelenti, a ki erről a belügyek miniszterét értesíti; és a fővárosban 4000, egyébütt 2000 forintot, részére 5%-tel kamatozandót, letesz.

38. §. Ki titkolt nyomdát s könyvdát bir, tudnillik mely nincs bejelentve, műszereinek elkészásánál, 1 évi fogsággal és 2000 ftig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

39. §. Minden nyomdabirtokos, lakát és sajtóinak helyét az illető törvényhatóság elnökének bejelenteni tartozván, ezenkívül köteles egy átzsinórozott és elnökileg lepecsételt könyvet tartani, melyben mindenféle kis és nagy nyomtatvány elkészültének ideje, továbbá alaka, címe, vagy ismertető tartalma, a kötetek, példányok, iverk száma bejegyzessék.

40. §. Ugy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két (2) példány a helybeli hatóságnak átadandó; egyik a hatóságé, másik bekötve a nemzeti muzeumé lesz.

41. §. Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakát ki nem teszi, vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, büntársnak tekintetik; ellenkező esetben 100 forintig terjedhető büntetésben marasztaltathatik el.

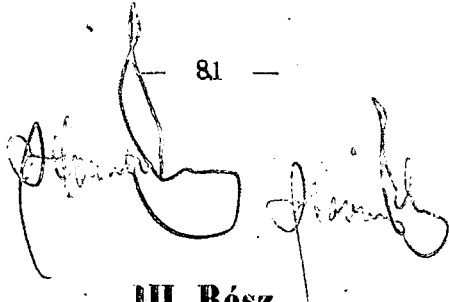
42. §. A könyvárusság semmi különös engedelemtől nem föltételeztetik, hanem azt,

a kereskedőkre nézve fenálló törvényes szabályok megtartása mellett, mindenki gyakorolhatja.

43. §. A könyvárusok, mindazon elme-műveket, melyek elmarasztó ítélet által nem sujtják, szabadon árulhatják.

44. §. Ki olyant árul, melyben a nyomdatulajdonosnak neve s laka kitéve nincs, a nála találatott példányok elkobzásán felül ötven forintig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

45. §. Az ugynevezett házaló, vagy zugkönyvárulók, az illető hatóság rendőri felügyelése alá helyeztetnek.

III. Rész.

A bűntények körüli igazság kiszolgáltatásról.

I. FEJEZET.

A bűntények elítélését illető hatóságokról.

1. §. A bűntények elítélését illető hatóságokról s azok felosztásairól.

Hazánkban a bűntények törvényileg kijelölt ítélőszékek által döntenek el, melyek minémüségeikre nézve háromfélék, ugymint 1-ör Első bíróságu. 2-ör Vegyes. 3-ör Felelőviteli törvényszékek.

Főítélő törvényszék. 1-ső. A főméltóságu hétszemélyes tábla. 2. Jászok, kunok, s 16 szepesi városokra nézve a kir. tábla. V e g y e s a Tekintetes királyi Tábla, mely a felségsértés, és hűtlenségi bűntényekre nézve első bíróságu 1791.; más ügyekre nézve pedig fel-

lebbviteli törvényszék. A többiek pedig első bíróságiak ugymint 1. Megyei 2. Szabad királyi. 3. Jász kunságbeli, hat hajdu, s tizenhat Szepesi városok. 4. Katonai ítélőszékek kivételes törvényszéket képeznek, a katonai szolgálatban lévő személyekre nézve, azt az országbir. ideig. törvény. szabályainak 39. §. is meghagyta, s ekkép hangzik: Az itt megállapított birói illetőség alól az 1848: XXXIII. t. c. szellemében csak a valóságos hadi szolgálatban álló katonák, s ezek is egyedül csak a személyes keresetekre nézve alkotnak kivételt.

2. §. Törvényszékek ítélhetési köréről.

Minden ítélőszék csak körében s törvény szerint hatalma alatt lévő egyének felett ítélhet.

Az 1848-iki törvények által szentesített egyenlőség elvénél fogva az eddig létező s az osztályok különbségére vonatkozó különböző törvényszékek megszüntetvén, — minden osztályok felett közös biró ítél, a katonák kivételével, a kik a katonai hatóság által ítéltetnek el. Az egyházi személyek vétéségei is a polgári bíróságokhoz tartoznak. (1864. jul. 14-i udv. rend.)

A régi magyar törvényeink szerint a hitszegési büntény kérdése vallási szempontból a szentszékekhez utasítatott, s az 1848 törvényeink, s az országbirói bizottmány e részben semmi változást sem tévén, tehát a hitszegési büntény kérdése felett most is a szentszék hoz ítéletet, a büntetést pedig a királyi tábla tüzi ki.

3. §. B ü n b i r ó s á g r ó l.

Büntényi ügyekbeni eljárás kivántatóságai következők:

1-ör. Az ítélethozó bünbirák teljes száma.

2-or. Azoknak törvényes minémüségeik.

3-or. Hivatalaikra eskü alatti kötelezés.

— Az 1807: 8. t. c. értelme szerint a királyi táblán a büntényi ügyek két osztályban vitatattak meg, de az ítélet általánosan hirdetik ki.

Az ítélet érvényességére megkivántatik:
1-ör. A hétszemélyes táblán tizenegy. 2. A királyi táblán kilenc ülnök jelenléte. Az országbirói bizottmány a megyei törvényszékekre az állandóság eszméjét mondotta ki. Ennél fogva a bünvádi ügyekben is ezen rendszer alkalmazandó s így a megyei törvényszéken az illető alispány vagy helyettessének elnöklete alatt legalább négy törvénytudó és állandó

tag itélni köteles. Városi tanácsoknál pedig legalább három törvénytudó, és állandó bírói tag közreműködése szükséges. (országb. ért. 27. §.)

II. FEJEZET.

A büntető eljárásról általánosan.

4. §. A büntető eljárás fogalma.

Azon törvényes rend és mód, melynél fogva a bűntények kinyomoztatnak, elítéltetnek, és az ítélet által kítűzött büntetések végrehajthatnak, büntető eljárásnak, a bűntények kinyomozására adott nyilvános hatalom pedig büntető törvényszéknek nevezetik.

5. §. Bűntényi ügyekbeni eljárás modora.

A büntető eljárás belső modorára nézve kétféle. 1-ör. Midőn vád nyomán szabatik a büntetés a bűnösre. 2-ör. Midőn vád nélkül a bíró hivatalosan jár el a bűnös ellen, az első vád, a második pedig vizsgálati eljárásnak nevezetik. E kettő közötti különbség az, hogy a vádló mint panaszos fél a bűnösnek bünte-

tésseli fenytését kéri, s az igazlatok, s ügy megvitatasával a büntévő ellen fel lép. Vizsgálati eljárásnál pedig mind a két részről i igazlatokat kikeresni s a büntévőt a büntény kiviláglása szerint büntetni köteles a biró.

A vád pedig kétféle, ugymint magános, midőn magános egyén által szabad akaratból, vagy nyilvános, midőn hivatalnál fogva az illető tiszt i ügyész által vádoltatik a büntévő.

Létez vegyes eljárás is, mely abból áll, hogy a biró által hivatalosan véghezvitt vizsgálat a hivatal szerinti nyilvános vádló — mint megyei ügyészek a büntévő nyilvános büntetésseli fenytetését kéri.

A bünvádi eljárás különbözö az által is, hogy némely országokban az ítélet hozatalnál a bün cselekedetnek ténykérdése (quaestio facti) elválasztatik a jogkérdéstől (quaestio juris seu legis) és pedig az első kérdés felett, mely csak abból áll, valjon a vádlott a kérdés alatt lévő büntényt elkövette-e vagy nem? azaz bünös-e vagy ártatlan? ezen ténykérdés felett ugy nevezett esküdtek, kik a polgárok közül választatnak, és semmi törvénytudománnyal sem szükséges birniok, hozzák az ítéletet; a jog kérdést pedig, mely abból áll, mennyi és mily büntetést érdemel a vádlott, ha bünösnek ismertetett, egészen törvény-

tudó birák döntenek el. Ezen ítéletet mindig megelőzi a vádlottnak szóbeli védelme, és a vádló ügyésznek bevádolása, és ennek igazolása, és ezen szóviták mindig nyilvánosan tartatnak; hanem az ítéletet az esküdtek és birák mindig titkosan hozzák. Ezen birói intézet esküdtszékek — jury — nevezetik, és Angliában, Frankonban, Spanyolországban, Belgiumban létezik. Azonban a szóbeli védelem, és nyilvános vitatás, minek a titkos írásbeli eljárástétetik ellenében, nem csak az esküdtszékeknél, hanem a többi törvénytudókból alakított székeknél is alkalmazható, a mint ez több német, és olasz tartományokban divatozik.

2. Külső modorára nézve a bünvádi eljárás vagy sommás azaz rövid, vagy ünnepeles azaz törvény rendje szerinti; sommás eljárás az, mely hosszas törvénykezés nélkül, ugymint a csekélyebb büntényekben, és rögtöni eljárásban (Statarium) gyakoroltatik. Ünnepeles pedig vagyis törvény rendje szerinti az, midőn a büntények a szokott törvényes uton ítéltetnek el. Ezen mindkét rendbeli külső eljárás lényegére szükségesek. 1-ör. Mind a büntető mind a büntény kinyomozása. 2-ör. Mindakét rész általi igazlat. 3-ör. A büntény megvitatása s elítéltetése.

Az országbirói bizottmány is a hossza-

dalmasság, s a bűnösnek a kisebb vétségekbeni hosszas letartóztatásának kikerülése, s a költségek megkiméltése tekintetéből a sommás utoni eljárást, a csekélyebb büntetést maga után vonó büntetteknel az egyenlőség elvénél fogva a nem nemesekre is kiterjeszté, a nemesek iránt fenállott gyakorlat alapján t. i. akkép, hogy a halálos büntetésü, és oly esetek kivételével, melyekre kisebb büntetés van ugyan szabva, de vagy több büntettek összejötte, vagy többeknek bűnrészessége által bonyolodottak, — minden más esetekben sommás perut alkalmazandó. Ez alól kivételnek csak akkor leend helye, ha a vádlott irott perbeli eljárást kívánna, s e kívánatot a bíró alaposnak találja. Orsz : ideig : szab : 4. §.

A kihágások eseteinek megbírálására, a városok törvényszékeikebelökből egy törvénytudót rendeljenek ki, ki egy tollnokkal, a fenytő törvények szerint a vizsgálatot eszközölni, a felett elsőbiróságilag itélni, és jogérvényes ítéletek foganatosítását eszközölni köteles, ítélete ellen egyébiránt a felebbvitel a városi törvényszékhez, a mennyiben az erről felvilágosítandó fél evvel élni kíván, használható. Az említett kihágásoktól azonban jól megkülönböztetendők a rendőri tiltások áthágásai, melyeknek megfenyítése rendőri utra, és a városi kapitányi hivatal, mint rendőri ha-

tóság hatásköréhez tartozván, ezek az előbo-
csátott szabály alatt nem foglaltatnak. — El-
lenben 2) a vétségeket, vagy bűntényeket
képező bűnös cselekvények feletti eljárás, je-
lesen pedig a bűnvádi keresetek tárgyalása
és a feletti végleges elhatározás, történjék a
tárgyalás és az elítélés sommás, vagy rendes
fenyítő uton, egyedül a városi törvényszéket
illeti, melynél a jogérvényes határozat hozat-
alára az elnökön kívül még kettő, — oly
bűnesetekben pedig, melyekben a halál, vagy
evvel felérő más büntetés kimondandó, az el-
nökön kívül még négy törvénytudó bíróság,
minden esetben pedig még a tollvivő is meg-
kivántatik. — 3) A vétségek és a bűntények
eseteiben is azonban az elővizsgálat megtéte-
lével és kivitelével egyes bíróságok bizandók
meg. — 4) Midőn a városi törvényszék a
hozzá felebbezett kihágások eseteiben, másod
bíróági határozatra hivatik, szükség, hogy
ehhez az elnökön kívül még négy törvénytudó
bíróóság és egy tollnok járuljon. 1863. Mart.
16. udv. rend.

Bűnös cselekvényt képező kihágások és
rendőri áthágások eseteiben megyékben a
szolgabíró, szab. kir. városokban a kapitányi
hivatal jár. — A szolgabírótól a megyei tör-
vényszékre; a kapit. hivataltól a városi ta-

nácshoz történik a fellebbezés. 1863. Május 7 helyt. tanács intézmény.

I. Szakasz.

A vizsgálatról.

6. §. A fenytő vizsgálatról s annak elosztásairól.

Fenyítő vizsgálat csak elegendő vád alapján intéztethetik valaki ellen, mert minden emberért az ellenkező tény bebizonyításáig a becsület kezeskedik. A vizsgálat pedig kétféle: 1-ör általános, midőn még nincs bizonyos személy, a ki ellen intéztetik, midőn mind a bűnös mind a bűntény kiviláglása végett tétetik. 2-or. Különös, midőn az valamely gyanuban levő egyén ellen intéztetik.

7. §. Általános vizsgálatról.

Általános vizsgálatuak helye van, midőn valamely bűntény elkövetése felett gyanu gerjed. Ezen vizsgálatot megyékben a szolgabírák esküdttel, máshol pedig a hatóság által kiküldöttek vizsik véghez. Hogy a vizsgáló bíró a bűntény elkövetésének valóságáról, bűnösről s a bűntény körülményeiről meggyő-

zödjék, szükséges. 1-ör. Hogy mindenek előtt az elkövetett bűntény helyén fenmáradt nyomdokat vagyis a létező büntestet vizsgálja meg. 2-or. A gyilkosságnál a test felbontása által magának kellő tudomást szerezzen. 3-or. Az eszközöket, melyekkel a bűntény elkövetett, birói őrizet alá tegye s a per bevégeztéig azok épen tartásáról gondoskodják. Továbbá a vizsgáló bíró először is a bűntényről tudomással birni vélt egyének, ugymint sértett, hozzátartozandók vagy szomszédok vallomásait veszi ki, bármi legkisebb távoli jegyről is tudomással bíró egyén tanu gyanánt kihallgatandó, hogy ezek által a bűnről előítélet vagy megerősítessék, vagy végkép elenyésztessék. Végre a bűntény kinyomozása végett némelykor házkutatás is tétethetik.

8. §. Különös vizsgálat.

Különös vizsgálatnak van helye, ha valamely egyén ellen a vétek elkövetése elegendő okokból valószínűvé válik. Különös vizsgálat alapos okai következők: 1-ör. A bűntévőnek a törvényszék előtt, vagy azonkívül a bűntény elkövetéséről tett önvallomása. 2-or. A bűntényen hevenyébeni rajta éretés. 3-or. Hites tanuk vallomásai.

9. §. A büntévő őriztetéséről s megvizsgálásáról.

A vizsgálat után, ha a büntévőt terhelő minden körülmények kifejtettek, a tiszti ügyész hivatalosan vádat emel, a büntévő ellen s ha szökésétől félni lehetne, mely gyanítható. 1-ör. A vétek nagyságából. 2-or. Állapotából, ha az csavargó vagy a nélkül is rossz hírben lévő egyén volt, annyival inkább. 3-or. Ha már szökni való szándoka kiviláglott. A bűnös őrizet alá tétetik. Az előleges vizsgálati fogság alóli kivételt, az 1848-ik törvény, mely az egyenlőség elvét szentesítette, megszüntette, ennek folytán a felségsértő csavargót, vagy nyilvános gonosztévőt, ha bűnhelyen éretik, le lehet tartoztatni, s őrizet alá tenni; mert az országbir. ért. 3. §. az 1848-ik törvények egyenlőségi elvénél fogva minden különbséget megszüntetett, s a nem nemesst a nemeshez emelte, ennek folytán a magyar büntető törvények, és gyakorlatnak a nemesek által elkövetett büntettekre alkalmazott szabályai ezután a nemnemesek által elkövetett büntettekre is egyiránt alkalmazandók. A bíró az őrizet alá tett egyénnek személy leírását, s azonnali megvizsgálását eszközli, valjon teste, vagy ruhájában új bűn-

nyomok fegyver, p. o. pénz, vagy az elszökést elősegítő más eszközök nem léteznek-e? s hogy a szoros őrizet ellenére is netalán kiszabaduló egyén elfogatása iránt körlevelek bocsátathassanak ki.

II. Szakasz.

Rendszerinti büntető eljárásról.

10. §. Vádlevélről.

A tiszti ügyész a bűntény kiderültével vádat indít a bűntévő ellen, a vádlevélnek magába kell foglalni.

1-ör. A bűntévő nevét, s a bűntényt minden körülményeivel.

2-or. A kérelmet, hogy a bűntévő a törvényes büntetéssel fenytessék.

3-or. Az illető törvények idézését, azonban a vádlevél külsejére nézve olyan mint a polgári perekben beadott keresetlevelek.

11. §. Idézés s perfelvételről.

Az annyiszor említett 1848-ik törvény által szentesített egyenlőség elvénél fogva a magyar büntető törvények és gyakorlatnak a

nemesekre alkalmazott szabályai — a nem nemesekre is kiterjesztvén, ennek folytán a büntévő legyen nemes vagy nem nemes osztály különbség nélkül, legyen szabadságban, vagy őrizet alatt, megidézttetik.

Az előbbi esetben az őrizet alatt lévő fogházból (ex vinculis) idéztetik. A per felvételnek valamint az ügy előterjesztésének itt is van helye.

A közhivataloknál, és biztonsági hatóságoknál alkalmazott alárendelt tisztviselők, és szolgák, ugy a vámpénztári, és adóhivatali tisztviselők, a pénzügyi őrségnél alkalmazott egyének, az állam vagy magán vasutaknál, gőzhajoknál szolgáló tisztviselők és szolgák, bűnügyekben mindenkor, ha csak a késedelmezésben veszély fen nem forogna, közvetlen előjárói útján idézendők, veszély esetében pedig a közvetlen megidézéstről az illető előjáróságot tudósítsák. 1863. Mart. 30. udv. rend.

12. §. V é d e l e m r ől.

A büntévő védelmezőt szabadon választhat. A védelmező ügyvéd szokott lenni, szegényebbeknek pedig védelmezőül a megyei, vagy az illető tiszti vagy magán ügyész rendeltetik, de a büntévő önmaga magát is védelmezheti. Ha a vádlott súlyosabb büntettek

eseteiben védőt választani nem akarna, az részére az ügyvédek sorából hivatalból rendelő, a kivel a birói tag jelenléte nélkül is tanácskozhatnak. Gazdagabb vádlottak védőknek fizetni kötelesek 1863. Jan. 26. udv. r.

13. §. Kifogásokról.

Szabadságában áll a büntévőnek perhasztó s ítélet tiltó kifogásokat tenni, valamint a nem illető bíróság leszállíttatását kérni.

14. §. Ügy érdeméről, igazlat, s védelmezőről.

Az ügy érdemében az elkövetett bűntényt nehezítő, vagy enyhítő körülmények vitattatnak meg. Igazolni pedig a vádló ügyész tartozik a perhez csatolt vizsgálati iratokból — azokra pedig, melyekre nézve elegendő igazlattal nem bír, új vizsgálatot rendel s ennek mindig van helye. — A védelmezőnek pedig kötelességében áll alapos védőokokat felhozni, a periratokat megvizsgálni s a büntévővel értekezni. A bíró pedig hivatalánál fogva méltó figyelmet fordítani tartozik a védelmi okokra, s vitatásokra.

III. Szakasz.

A büntévők vallomásairól.

15. §. A büntévők előleges azaz
sommás vallomásairól.

A büntévő előleges vagy is sommás vallomása az, mely törvényszéken kívül a büntévő idéztetésekor vagy elfogatásakor a bíró által vétetik ki, hol

1-ör. A büntévő vezeték s kereszt neve, időkora, hitvallása, lakása, állapota, s más egyéni tulajdonai iránt kikérdeztetvén, idéztetésének, s őriztetésének oka előtte kijelentetik, ha vallani kezd, az elkövetett bűntény előadására fenyegetés nélkül felszóllítatik a bíró által, továbbá kikérdeztetik a terhelő bűnjelekről is, ha azokat előadja, a bűntény valóságára, valamint mentségére szolgáló okok egyenként kivétetnek tőle. Ellenkező esetben, ha a büntévő a bűntényt tagadja, s nem vall, ártatlansága jeleinek előadására felszólítatván, minden mondása jegyző könyvbe igtattatik. Ha pedig állítja, hogy idéztetése, s őriztetése okáról tudomással nem bír, vagy nem akar vallani, tanácsosabb a vallatást félbe szakasz-

tani. Azonban a bíró a bűntény kiderítése végett folytonos vizsgálatot rendel, s a bűnöst sommás vagy ünnepélyes vallomásra szorítja.

16. §. Ünnepélyes vallomásról.

Ünnepélyes vallomás az, midőn a bűntévő a törvényszék előtt hallgattatik ki. Mely vallomásnál szükségesek:

1-ör. A kérdő pontok, mert a bíró az elkövetett bűn, s annak minden körülményeiről a bűnöst egyenként azok szerint kérdezi ki. -- E vallomás célja, hogy a tény lényegéből meritett kérdő pontok szerint vezetett vallatásból a bűn valósága, s a súlyosító vagy enyhítő körülmények világosságra jöjenek. Honnan

2-or. A kérdő pontok igen rövidek legyenek s a tény körülményeit magokban foglalják.

3-or. Mentségre okot adók vagy fogdósok ne legyenek, mert ily kérdések a bíróság kijátszására, s hazugságra adnak okot. — Ámbár néha a hirtelen kérdések által a bűntévő megzavartatván, a makacs bűnöst vallomásra indítja.

Ezen ünnepélyes vallomás a törvényszék előtt történhet csak, hol a bíró a

büntévőt először általánosan, ezután pedig a bűnössel nem közlött kérdő pontok szerint, vagy ha szükség, új kérdések szerint vallatja, s azokra a büntévő felelői tartozik. Ha pedig a bíró a büntévő nyelvét nem érti, annak vallomását esküdt tolmácsok által magyaráztassa meg; némák irás, vagy más jel által felelnek. — A vallatásnál a személyre különös figyelmet fordítson a bíró, honnan megkivántatik, a) hogy a vallatandó egyén észbeli tehetséggel bírjon, mert esztelen, örült vagy kised vallomása érvénytelen. — b) Valószínű (probabilis) legyen, vagyis lehetetlenséget magában ne foglaljon, mint például, ki Péter meggyilkolását vallaná, holott az életben van. c) Világos, azaz kétségtelen.

A büntévő vallomása iránt a kérdések úgy tétessenek, hogy azt a bűnös értse, hogy így a vallomás teljesen, s világosan kivételhessék, — midőn a büntévő a tett kérdésre vall, vallomása félbe ne szakasztassék, vagy el ne halasztassék. — Ha pedig a büntévő a bűntényt tagadja, s ellene világos bizonyító körülmények léteznek, ily esetben a büntévőt a bíró — ezen körülmények szerint tagadására mit sem ügyelve — marasztalja el.

Vallani vonakodó bűnöst több ízben vallattathatja a bíró, mivel ezen gyakrabbi vallatás által a hazug büntévő — ki előbbi val-

lomásait eszében nem tarthatja, — ellenkező mondásaival megzavartatik, — ezután is valami vonakodó büntévőt a bűn helyére vezettesse, vagy a büntestet hirtelen eleibe hozassa, vagy a tanukat a büntévővel szembesítse. — Azóban a vallatásnál minden harag és kegyetlenség távol legyen, honnan a büntévőt erőszakkal, veréssel, esküvel, kegyetlenséggel s fenyegetésekkel, büntetés alóli felmentés ígéretével vallatásra kényszeríteni a bírónak nem szabad; azért ezen elvet az országbirói ideig. törvénykezés is megalapította, rendelvén: „A vallatásnál bármely kínzás, vagy testi bántalmazás alkalmazását már az 1790. évi 42. t. c. is eltiltván, ezen törvény titalmának megszegésével netalán történendő visszaélések megbüntetése iránt újabb intézkedések szüksége fen nem forog. Orsz. ideig. tör. szab. 8. §. Azonban a büntévő által elkövetett illetlenséget hathatós eszközökkel megfenyítheti.“

IV. Szakasz.

A tanuk vallomásairól.

17. §. A tanuk vallomásairól.

A tanuk vagy előlegesen azaz sommásan csak tudomás végett, vagy ünne-

pályesen azaz a törvényszék előtt vallat-
tatnak. Mi ezen vallomásokat illeti:

1-ör. Kikérdezendő a tanuk vezeték,
keresztneve, életkora, hitvallása, valamint
más egyéni tulajdonai, ugy nem létez-e a bün-
tévő s tanuk között rokonság, barátság, ellen-
ségeskedés, vagy a büntényi ügyek bevégezte
után innen a tanura haszon vagy kár nem
háromol-e? Ugy figyelem forditassék arra,
hogy a tanuk vallomásaikban egymásnak el-
lent nem mondtak-e?

2-or. A tanuk kikérdeztetvén; feleleteik
után, alkalmas s minden kifogás nélküli tanu
eskütételre szoritassék, de ezen eskütételnek
csak ünnepélyes, nem pedig előleges vagyis
sommás vallomásnál van helye. Hit alatt ki
nem hallgatható tanuk csak előlegesen kér-
deztetnek ki.

3-or. Minden tanu tudomása szerint a
büntény s a büntévő felől a mit tud elmondani
tartozik. Ilyenkor a biró minden közbe szó-
lástól ovakodjék; mert ezáltal a tanut beszé-
dében megzavarhatná, kivéven ha kétség-el-
háritása, vagy nagyobb világosság s körül-
mények bővebbi kifejtése végett közbe szól-
lani kénytelenitetik, ezen esetben külön, de
nem zavaró, vagy kétes értelmű kérdéseket
tehet. 4-er. Szükséges, hogy a mondottakról

kellő tudomással birjon a tanu, ha a biró annak remegését, vagy más gyanu jeleket vesz észre, azt jegyzőkönyvbe iktatja, s a tanut a tény valóságának elősorolására, s eskütételére felszólítja. 5-ör. Ha a tanu személye iránt kétség támadna, annak személyes leírását eszközölje. 6-or. A tanuk vallomásait jegyzőkönyvbe iktassa, s a vallatás bevégezte után a tanuk előtt ön vallomásaikat olvassa fel, s a kétség elhárítása végett azokkal nevüket irassa alá. Végre. 7-er. Más hatóság alá tartozó tanuk vallomásai az általküldött kérdőpontok szerint ön biráik által vétetnek ki. — A büntévő igazlatára több tanukat nevezhet meg, vagy a tanuk vallomásai egybehasonlítását követelheti, a mely tanu vallomásokat a biró tartozik hitelesíteni.

18. §. Tanuskodás alóli kivétel.

A biró parancsára mindenki tartozik — tanubizonyságot tenni, — kivételnek azonban a büntévő rokonai, s véle sógorságban lévő egyének, ezeknek nejei — az eskütétel alól pedig az egyháziak — kik 1790. évben kelt kir. rendelvény által felmentettek — ezek csak lelkiismeretök tisztaságára esküsznek.

Szembesítésről általánosan.

19. §. Szembesítésről.

Szembesítés oly birói tény, melynél fogva a büntényt tagadó büntévő a tanuval szembesítetik a valóság kiviláglása végett. — A szembesítés a büntény kiviláglására nézve igen hasznos. A szembesítés ekkép történik: — a biró új kérdő pontokat készít s a tanut új vallomásra hívja fel, s eleve megkérdezi, valjon a mondottakat meri-e ismételni a büntévőnek szemébe? de a büntévő a szembesítésről tudomással ne birjon, mert a hirtelen eleibe állított tanu jelenléte a valóság kimondására kényszeritendi őt. — Rosszul tesz a biró, ha a büntévőt a tanu jelenlétével fenyegeti, tanácsosabb a szembesítés előtt a büntévőt úgy kihallgatni, s ha a büntényt tagadja, a tanuval hirtelen szembesíteni. — Honnan a szembesítés lényegére megkivántatik: 1-ör. Hogy a büntévővel egyszerre csak egy és ne több tanu szembesítsék. — 2-or. Hogy a szembesítés a kérdő pontok szerint rendesen tétessék. A biró a büntévő iránt a tanut kikérdezi, valjon azt ismeri-e, valamint annak nevét tudja-e, s val-

jon az azon egyén-e? a ki ellen vallott, továbbá a bűntévőt a tanu személye, s neve iránt kikérdezi, ez után a bűntévő előtt ismételteti, s erre a bűntévőt feleletre kényszeríti; a bűntényt tagadóval a tanukat szembesíti, s a hazugság vagy ellenmondásokról a bűntévőt meggyőzi. A szembesítés a tanuk neveivel együtt egészen jegyzőkönyvbe iktatik.

V. Szakasz.

A bűntény valóságának kiviláglására szolgáló igazlatokról.

20. §. Igazlatok nemeiről.

A bűntény valóságának kiviláglására szolgáló igazlatok következők, ugymint: 1-ör Szemvizsga. 2-or. Boncolás. 3-or. Írományok. 4-er. Műértők véleménye. 5-ör. Tanuk. **S z e m v i z s g á r ó l.** Szemvizsga oly birói tény, melynél fogva a biró vagy törvényhatóságtól küldött tagok által ha szükség megkívánná, szakértők segélyével a bűn nyomai megvizsgáltatnak. A szemvizsgánál a biró felügyeljen, hogy a bűntény nyomai meg ne változtassanak, hová nagyobb biztosság okáért öröket állit. A szakértők a biró által a tény lénye-

gére szolgáló kérdésekről eleve tudósítandók. Honnan azon eszközök megvizsgáltassanak, melyekkel a vétek elkövettetett, mert azok igazlat gyanánt szolgálандnak. A küldöttségnek kötelességében áll a szemvizsgálól a szakértők véleményeinek melléklete mellett tudósítást tenni. A **b o n c o l á s r ó l**. A boncolásnak a gyilkosságnál van helye, hol orvosok, vagy sebészek által a test felbontatván, megvizsgáltatik: valjon az ejtett seb okozta-e a halált, vagy nem? azok a test megvizsgálása után véleményt adnak, mely **l á t l e t e t n e k** (*visum repertum*) neveztetik, ezen látletet a perbeli írományokhoz csatoltatik, s a bíró e szerint hoz ítéletet. Ha a szakértők véleményei egymással ellenkeznek, vagy azok hitelességéről a bíró kételkedik, a helytartó tanács útján az orvosi kar véleményét kérje ki. Az **í r o m á n y o k r ó l**. Mi a vizsgálatot érdeklő írományokat illeti, azokat a bíró hatalma alá veszi, ha a szükség úgy kíváná, bővebb tudomás végett a büntévő lakását is kikerestetheti, mely **h á z v i z s g á n a k** neveztetik. Ha a büntény írásban követtetett el, mind ezt, sőt ennek példányait is, ha léteznének, a bíró legfoglalja. Ezen büntény kinyomozás végett a kérdő pontok előre bocsájtatnak, s ezután az írományok példányai a büntévőnek előmutattatnak, ki is, ha saját írását vagy aláírás-

sát tagadná, a bíró által írásra kényszerítessék, s ezen írás a többi írományokkal összehasonlitassék, vagy a büntévő általi írásnál jelen volt tanuk előhivattatnak. Ha pedig alapos okokat hozna fel a büntévő, hogy azon írományok más által hamisítottak meg, ennek kiviláglására új vizsgálat rendeltetik. Házvizsgáról. Ha a büntévő, s büntény iránt gyanu támad, a bíró ennek elhárítása végett házvizsgát tétethet, mely vagy általános, midőn a bíró kerületében lévő valamennyi házakat, vagy részletes, midőn csak néhány házakat vizsgáltat meg. — A bíró ezen házvizsgát gyanu létében mindenkor megtétetheti.

21. §. Szakértők véleményéről.

A büntény körülményeit sokszor a bíró önmaga fel nem deritheti, mert az körén tul esik, így szakértők véleményére van szüksége, sokszor a büntény csak a szakértők általi vélemény nyomán fejtethetik ki, ezért a szakértőknek bizonyos tulajdonokkal kell birni, azok következők:

1-ör. Hogy a szakértők a tanuskodhatásra megkivántató tulajdonokkal birjanak.
— 2-or. Hogy hit alatt adjanak véleményt.

3-or. Hogy adott véleményük kellő okokon alapuljon. 4-er. Hogy a szakértők részrehajlók, vagy tudatlanok ne legyenek. — A büntény elítélésénél vagy a szakértők nagyobb számát követi a bíró, vagy nagyobb testület, ugymint orvosi kar véleményét a helytartó tanács utján kéri ki, mely teljes igazlatul szolgál.

VI. Szakasz.

A büntények igazolásáról.

22. §. A büntény igazolásáról.

Igazolni a vádló, vagy is a tiszti ügyész tartozik. — Kell pedig igazolni: 1-ör. A bünténynek valósággi elkövetését. — 2-or. A büntévőt, büntársat, vagy bünpartolót.

23. §. Igazolás minémüségéről.

A büntény elítélésénél teljes, s minden gyanutól ment igazolás szükséges, mert e nélkül semmi büntetés sem alkalmaztathatik; honnan az, ki bünt nem követett el, nem is büntettethetik.

24. §. Büntévő önvallomása általi igazolásról.

Azon elv, miszerint mindenki maga jogáról lemondhat, s hogy a béegyezőnek semmi igazságtalanság sem tétethetik, (volenti non fit injuria), annak csak polgári, de nem büntető ügyekben van helye; mert itt a bíró a tény s körülményekből kivilágló igazolás szerint itélni tartozik. — A büntévő önvallomása általi igazolásra megkivántatik: 1-ör. Hogy a vallomás teljes legyen, honnan sikeretek, némák által tett vallomás, vagy a büntévő eleibe terjesztett kérdő pontok hallgató megerősítése — azon kétséget el nem osztatja, hogy a bűnös azokat vagy nem hallotta, vagy jól nem értette, így az igazolás gyanánt nem vétethetik. 2-ör. Hogy a bűntény valóságáról kellő tudomással birjon; mert sokszor a büntévő vagy a tény körülményeit érintheti csak, mely teljes igazolásnak nem vétethetik, vagy máskép is hibázhat, midőn a vétek elkövetésénél, vagy vallomásakor elméjében megvolt káborodva — az első esetben más igazolások hozzájárultával lehet a vallomást teljes igazolásnak tekinteni; ez utóbbi esetben pedig az a kijózanodás idejéig halasztható. — Sokszor a bűntény valósága iránt

kétség támadhat, midőn a vallomás törvénytelenül kívül történt, vagy midőn a bűntény pajkosság, vagy tréfából költetett, vagy midőn a vallomás kényszerítés mellett vétetett ki, mivel ilyenkor a félénkebbek ijedségből is könnyen ellenkezőt mondanak, vagy ha a bűntévő vallomása önmagával, vagy a ténybeli körülményekkel ellenkezik; mivel az, minek létele kétséges; vagy épen lehetetlen, igazolásnak nem vétethetik. — Vagy ha a vallomás olyan egyén által, kire legkissebb gyanu sem volt, tétetett. — Az önvallomás igazolás gyanánt nem szolgál.

25. §. Minősített vallomásról.

Minősített vallomás az, midőn az előbbi vallomás valami feltétel, vagy kifogás által változtatik meg, de ennek helye csak akkor van, ha az mind a bűntény körülményére, mind magára a bűntényre alapos okokból alkalmaztathatik; ellenkező esetben a bíró vagy bővebbi körülményeket kifejteni, vagy a bűntévőt feloldani tartozik.

26. §. A vallomás másításáról.

A vallomás másítása érvényes csak akkor lehet, ha ellenkező teljes igazlatok, vagy

az egyszer tett vallomásnál elkövetett hazugság elenyésztetésére alapos okok hozatnak fel. — Ha a büntévő vallomásának megmáskísására kellő, de nem elegendő okokat mutatna elő, ezen vallomás hitelessége csökkenhet ugyan, de egészen el nem enyészik. — Azonban a bíró elegendő okokkal bebizonyított leghitelesebb vallomásból ítél.

VII. Szakasz.

Tanuk általi igazlatról.

27. §. Tanuk személyéről.

A tanuk személyének minősége a törvény elvei szerint ítéltetik meg, az abban áll; valjon a sértett, vádló, vagy büntárs iránti tanuk személye ellen a törvény előtt kifogás tétethetik-e, vagy nem? Honnan 1-ör. A sértett az elkövetett bűntény valósága iránt tanuskodhat ugyan, de nem a büntársak, a kik tanuknak nem tekintethetnek, mivel az elkövetett bűntényt maguktól elhárítani, s másra torlani igyekszének. — 2-ör. A nyilvános vádlók, mind a bűntény valóságára, mind a főbüntévőre — ha csak más akadály nem léteznék, — minden kifogás nélküli tanuknak

tekintetnek, de ez a magány egyénre nem értetik, kivéven a felségsértési esetet.

28. §. Tanuvallomás megkivántatóságairól.

Hogy a tanuvallomás hatással birjon, megkivántatik: 1-ör. Hogy legalább két, minden kifogás nélküli tanu. — 2-or. Meghittettek. — 3-or. Törvényesen felhivottak legyenek. — 4-er. Hogy a bűntény, s bűntévőről kellő tudomással birjanak. — 5-ör. Egy, a tanuskodhatásra megkivántató tulajdonokkal felruházott egyén fél igazlatot tesz; gyanus tanuk pedig csak bűn jelenségek gyanánt tekintetnek. — Ha a tanuk előre tett összehszéllés nélkül egyenlően vallanak, minden kétség megszünik, s a vallomás teljes.

VIII. Szakasz.

Eszközök s bűnjelek általi igazolásokról.

29. §. Eszközök általi igazolásról.

Oly eszközök, melyek a bűntényt, s körülményeket magukban foglalják, például

írományok, bűntény elleni igazlat gyanánt szolgálnak. — Közvetlen igazlat gyanánt szolgál az íromány, ha a bűntény írásban, melyben a bűntest foglaltik, követtetett el, vagy közvetett, midőn csak az elkövetett bűntényi jeleket foglalja magában, ezen igazlat törvényesnek csak akkor tekintetik, ha az íromány valósága teljesen, azaz vagy a bűntévő megismerése, vagy tanuk általi vallomás, vagy az írományok összehasonlítása által világlik ki; azon kérdés, valjon az elkövetett bűntény s bűntévő az írományokból igazoltathatik-e, vagy nem? ez csak azon írományokra érthető, melyekkel a bűntény elkövetett; s hogy az mind a bűntényt, mind a bűntévő nevét magában foglalja, eképeni igazolás, a vallomás egy nemének tekintetik.

30. §. Bűnjelenség általi igazolásról.

A bűnjelenség általi igazolásnak hatása csak akkor van, ha 1-ör. Több s eléggé bebizonyított, mind tényelőző, mind tényutózó jelek ugyan azon vádlott egyénre esnek vissza. — 2-ör. Ha a jelek a bűnténnyel oly összefüggésben vannak, hogy azok egyedül a bűntényből, s nem máshonnan fejtethetnek ki. 3-ör. Ha a ténybeli körülmények egymás-

sal nem ellenkeznek. 4-er. Ha az ártatlanságnak a nyomozásból legkisebb jele se tűnik ki, szóval: az elkövetett, s kérdésben lévő bűntényről, és az előbbeni bűntévőnél más ezen tény elkövetéséről nem is gyaníthatatik.

31. §. K e t t ő s i g a z o l á s r ó l .

Kettősen igazoltatik a bűntény, ha több nem teljes igazlatok gyülnének össze, például ha csak azok áll ellen a vallomás érvényességének, hogy az a törvényszéken kívül tétetett, vagy ha ezen előbbi vallomás egyenlő a kétes, de minden kifogás nélküli tanuk vallomásaival, a kik ezen bűntény vizsgálatánál egyenlően vallottak.

32. §. V é d ő i g a z o l á s r ó l .

Védő igazolásról, vagy is ártatlanságról megjegyzendő: 1-ör. Hogy itt a bűntény igazolások oly szigoruan nem vétetnek. — 2-or. Hogy a bűntény eléggé be nem bizonyított, vagy a bűntényt igazoló okok, az ellen igazlatokkal egyenlő sulyban vannak, az ily esetekben avádlott feloldandó; mivel a védelem törvény oltalma alatt áll, s inkább maradjon büntelen a bűnös, mint az ártatlan bűntettessék.

IX. Szakasz.

A büntető ítéletről, ítélet-hozatalról, és kihirdetéséről.

33. §. A büntető ítéletről.

Büntető ítéletnél figyelemre méltók a következők. 1-ör. Hogy ezen ítéletnek két neme van: feloldó s ügydöntő, mely vagy teljes, midőn a büntévő a vád alól egészen felmentetik, vagy nem teljes, midőn a vádlott teljes igazlatok hiánya miatt oldatik fel. — Ezen két nemű ítélet abban különbözik egymástól, hogy az ügydöntő ítélet által feloldott büntévő a vádper alól végképen felmentetik, úgy hogy ezen büntényre nézve a törvényszék eleibe többé a bíró által nem vonathatik. — A feloldó ítélet által pedig az ügy csak teljes igazlatok hiánya miatt függesztetik fel, s a büntévő elbocsájtatik, ha pedig ezen büntényi körülmények a feloldás után fejlődnek ki, s a feloldott büntévőre visszaesnek, irányában a vizsgálat folytattatik, mely vizsgálatbeli igazlatok az előbbivel egybehasonlitandók. Ezen esetben, ha a büntény elkövetése a feloldott vádlottra esik vissza, az

törvényes büntetéssel fenytendő. Azonban feloldathatik a büntévő mind a per alatt, azaz ítélet nélkül, vagy vádper után, azaz midőn ítélet erejénél fogva bocsájtatik el.

34. §. Ítélet hozatalról és kihirdetésről.

Az ítélet érvényességére megkivántatik 1-ör. Hogy az szavazat által hozassék; mert csak a többség beegyezete által hozott ítélet lehet érvényes. 2-or. Hogy az alsóbb törvényszékek ítélete, a felsőbbi törvényszékek, és ő felsége által helybenhagyassék, s megerősítessék. 3-or. Hogy az ítéletbe mind a bűntény rövid foglalatja, mind az elmarasztalási okok betétessenek. 4-er. Törvényesen hozott ítélet a büntévőnek kihirdetessék; nehogy ezen hirdetés elkésése által a büntévő sokáig bizonytalanságban gyötörtessék.

X. Szakasz.

Büntető ítéletek orvoslatáról.

35. §. Felebbvitelről.

Ha a büntévő reményli, hogy az alsóbb törvényszékeken hozott ítélet alapos okok miatt elengedtetik, vagy enyhítetik, terhelő

ítéletét bővebb megvizsgálás végett a felsőbb törvényszékekre vagy ő felségéhez kegyelem útján felviheti. Honnan a felvitel oly jog, melynél fogva az alsó bíró által hozott terhes ítélet bővebb megvizsgálás végett a felsőbb törvényszékekre felvitethetik. A büntető ügyek fellebbezhetése ezelőtt csak nemeseknek volt megengedve; később pedig az 1795: 43. t. c. ezen jogot a nemtelenekre is kiterjesztette. Az 1848-ik törvényben szentesített egyenlőség elvénél fogva az osztály különbség megszűnván, sz országbirói bizottmány által ezen jog a nem nemesekre is szinte kiterjesztetett. Fellebbezni pedig azelőtt csak a főbeli, vagy három évi fogságot felülmuló, vagy 100 botig terjedő büntetést magában foglaló ítéletet az alsóbb bírótól egyenesen a kir. táblára, innen pedig a hétszemélyes táblára s csak azon esetben, ha a kir. tábla főbenjáró ítéletet hozott volna, 3 R: 11. §. 7. 1563: 41. 1632: 13. 1729: 30. 1791: 43. lehetett. Az országbirói bizottmány azonban a fellebbvitelt nem csak a büntettekre; hanem a sommás elitélések minden eseteire is kiterjesztette; ennek folytán mind a vádló, mind a vádlott osztály különbség s megszorítás nélkül, minden ügyét fellebbezheti és azt a bíróság az ítélet végrehajtása előtt megengedni köteles. (4. §.) A semmisítési folyamodvány a fellebbvitellel azonos.

Megvesztegetés esetében, ha a vádló ártatlannak mondatnék ki, vagy szelidebb büntetésre ítéltetnék, a közvádlók (tishti ügyészek) az ítéletet felelőseg terhe alatt fellebbezni tartoznak. 1792: mart. 7. k. r. 1863-ik évi. Jan. hó 16. udv. rend. Az országbirói bizottmány a kihágásokra nézve azt rendeli: (6. §.) „A kihágások eseteiben hozott ítélet ellen, az ítélet végrehajtása előtti fölebbvitel, egyedül a megyei törvényszékre, illetőleg városi tanácshoz, még azok részéről is, kik ily esetekben a testi büntetés alól kivéve nincsenek, megszorítás nélkül használható, s föltétlenül megengedendő nemcsak, hanem az is megkívántatik, hogy az eljáró egyes birósági személy hozott ítéletét a vádlottnak két tanu előtt kihirdesse, őt a fölebbvitel jogáról felvilágosítsa, a fellebbvitelt az ítélet kihirdetése napjához feljegyezze, fölebbvitel nem használása esetében pedig az ítéletet két tanu előtt végrehajtassa. 1863. aug. 16. udv. rend.

A testi büntetést mindég csak előleges orvosi vizsgálat után, és csupán testalkatuknál fogva arra alkalmas egyéneken lehet végrehajtani.

36. §. A kegyelemért esedezésről.

Kegyelemérti esedezés az, midőn a büntető öt terhelő ítélet enyhítéséért vagy elen-

gedtetéséért kegyelem útján ő felségéhez folyamodik. Ezen esedezés különbözik a fellebbviteltől abban, hogy fellebbvitel a jog elveiből, esedezés pedig a kegyelemből történik.

A kir. kuriának kebelében egy külön tanácstestület alakítatott, melynek kötelessége a hétszemélyes tábla által hozott halálos büntetés eseteiben a felett nyilatkozni, vajjon léteznek-e az elítelt megkegyelmeztetésére szolgáló indokok, ha igen, milyen időleges büntetés volna a halálos büntetés helyébe szabandó. A periratok az említett kuriai testület tanácskozási jegyzőkönyvének hiteles másolatával együtt ő Felsőségének felküldendőek. 1862. Jun. hó 12. kir. leirat. S itt ő felsége kegyeitől függ a büntetést a bűnösnek vagy enyhíteni, vagy megerősíteni.

XI. Szakasz.

Az ítélet végrehajtásáról.

37. § Az ítélet végrehajtásáról.

A vád alól ítéletileg felmentett egyén elbocsájtatik, az elmarasztaló ítélet pedig azonnal végrehajtatik. Mi a halálos ítéletet illeti,

itt a halálra ítéltnek három nap adatik, hogy javairól a törvény értelmében rendelkezhesék s a halálra elkészülhessen. Ezen három nap alatt a büntévő tisztességesebb helyre tétetik, hová egyházi személynek, rokonainak, barátinak ismerőseinek szabad bemenet engedtetik. A vesztő helyre egyházi személy kísérete mellett vitetik ki. — A halálra ítélt egyháziak először az egyházi szentségektől fosztatnak meg a püspök által, s ezután a hóhérnak átadatnak. A pallós által elvesztett teste minden ünnepély nélkül temettetik el a vesztő helyen. Az ekkép kivégzett büntévők javai a felségsértési, és hűtlenségi esetekben a felségre szállanak.

38. §. Ítélet végrehajtásának elhalasztásáról.

Vannak némely esetek, melyekben az ítélet végrehajtása elhalasztatik, ezek következők: 1-ör. A nőnek fogság ideje alatti terhessége, mivel a testi büntetés végrehajtása által okozott fájdalmak elszülést okozhatnak, így a méhben lévő ártatlan élete irtatnék ki. 2-or. Az elítélt megtérbolyodása, hol az észtehetség hiánya miatt az ítélet végre nem hajtathatik, mivel az örült vagy esztelen a

büntetést már erkölcsileg nem érzi. 3-or. Sulyos testi betegség.

III. FEJEZET.

Távollévők és szökevények elleni büntető eljárásról, és szabad menetéről.

39. §. Távollévők elleni büntető eljárásról.

Távollévőknek bizonyos határnap tüzetik ki a megjelenésre, ha ezen idő alatt meg nem jelennének, az 1563: 38. 1625: 13. t. c. szerint számüzetnek, mely számüzés az egész országban a büntévő neve és személye leírásával köröztetik, s a számüzöttet mindenki megfoghatja, de azt az illető hatóságnak átadni tartozik.

40. §. Szökevények elleni büntető eljárásról.

Ha a büntévők elszöknének, ellenök a bíró nyilvános, vagy titkos nyomozást rendel, s ha el nem fogathatnak, körlevelek — melyekben a büntévő személye és ruházata lei-

ratik — a kir. helytartó tanács utján valamennyi törvényhatóságokhoz annak elfogatása, s az illetőknek leendő általadatása végett szétküldetnek.

41. §. Szabad menetről (salvus conductus).

A távollévő büntévőnek néha szabad menet engedtetik, azaz felmentetik az elfogástól oly feltétel alatt, hogy a vádper folyama alatti ítélet keletkeztéig a törvényszék előtt a megkivánt esetekben megjelenik. Szabad menet az egész országban, de csak a meggyétől eleve adott tudósítás nyomán engedtetik meg.

IV. FEJEZET.

Rögtöni eljárásról.

42. §. Rögtöni eljárás fogalma, s felosztásai.

Rögtöni eljárás oly jog, melynél fogva a büntényen ért büntévőt azon hatóság, melynek bebelében a büntényt elkövette, minden különbség nélkül rögtön elfogathatja, elítél-

heti, s az ítéletet minden fellebbezés nélkül végre is hajthatja.

I.

A rögtönbiráskodás jogáról általában.

1. §. A rögtönbiráskodást csak azon törvényhatóságok gyakorolhatják, melyeknek területén gyakoribb rablások, rablógyilkosságok vagy gyujtogatások tapasztaltatnak, hol a közbiztonság végett visszaretentő, és nyomon következő példaadások szükségesek. Mihelyt tehát oly körülmények fedeztetnek fel, a törvényhatóságok azokat a nádornak, vagy a nádori méltóság üresedése esetében a királyi helytartónak vagy helyettesének, haladék nélkül bejelenteni s rögtön biráskodhatás engedélyezéseért folyamodni tartoznak.

II.

A rögtönbiráskodás kieszközlése és kihirdetéséről.

2. §. A folyamodásban a törvényhatóság kebelében előfordult minden oly büntettek, vagy a közbiztonságot fenyegető körülmények kiteendők, egyszersmind pedig kimutatandó, hogy a közbátorság rendes eszközök által fel nem tartható.

3. §. A rögtönítelő bíróság illetékessége a nyert engedelemben világosan kijelelt, s ezen engedély tartama alatt elkövetett bűntettekre terjed ki.

4. §. A leérkezett engedélyt, a törvényhatóság főnöke a legközelebbi katonai parancsnoksággal közölni s annak kihirdetését késedelem nélkül elrendelni köteles, úgy hogy legfelebb leérkeztétől számitandó 14 nap alatt kihirdetve legyen.

A hirdetményben a rögtönbiráskodás alá eső bűntettek megnevezendők azon figyelmeztetéssel, hogy az ily bűntettet elkövető, halállal fog fenytetni.

Ezen hirdetmény minden községek előjáróinak megküldendő, nyilvános helyen kifüggesztendő, s minden községekben a divatozó helyi szokás szerint, valamint nyilvános lapok utján is közzéteendő.

Az illető tisztviselők a kihirdetés gyors és kellő foganatosítása felett örködni, s hol szükséges, főleg pusztákon, azt személyesen is teljesíteni tartoznak.

Hogy pedig a kellőleg, minden kebelbeli helyeken és mimódon eszközlött kihirdetésről bizonyosság szereztessék, az említett 14 nap elforgása alatt minden járásbeli szolgabíró a kerületekbeli helyeken lett kihirdetés miképeni teljesítéséről, a helységek jegyzőinek, vagy bi-

ráinak láttomozásával megerősített körlevél bemutatása mellett az alispánnak, valamint közvetlenül a rögtönbiróság elnökének mulhatlanul köteles jelentést tenni; a rögtönbiráskodás gyakorlatát azonban a kihirdetésre kitűzött 14 nap eltelte előtt is, ha egyik vagy másik községben a történt kihirdetésről bizonyosság szereztetett, ezen községeket illetőleg elkezdni lehet.

5. §. A rögtönbiráskodásra nyert engedély idejétől fogva köteles az illető törvényhatóság főnöke a közbiztonság állapotáról azon büntettekre nézve, melyek miatt a rögtönbiráskodás engedélyeztetett, a nádornak, vagy a nádori méltóság üresedése esetében a királyi helytartónak vagy helyettesének minden három hónapban kimerítő véleményes jelentést tenni, hogy ezen jog az ok és szükség megszűntével visszavonathassék.

6. §. Azonban, ha e jog visszavonátnék is, azt a törvényhatóság keblében kihirdetni nem kell.

7. §. Ha pedig e joggyakorlás egy év alatt vissza nem vonátnék, az év elteltével a törvényhatóság területén ismételve kihirdetendő. A kihirdetés egyébiránt, hogy a rögtönbiráskodás feledékenységbe ne menjen, időközben is ismételtethetik.

III.

A rögtönbiróság összeállítása és illetőségéről.

8. §. A rögtönbiráskodás gyakorlására kizárólag az illető megye, kerület, vidék, és szabad királyi város rendes fenyítő törvényszéke van hivatva, s ugyanaz mint rögtönítélő törvényszék a területén elkövetett minden ily nemű büntettekre nézve illetékes, bár a vádlott más hatóság területén lön is kézrekerítve.

9. §. A rögtönbiróság egy elnökből és szavazattal bíró négy közbiróból áll, s e szám sem nagyobb sem kisebb nem lehet. Ha a megkivántató szám a rendes fenyítő törvényszék tagjaiból az igazságszolgáltatás hátránya nélkül ki nem telnék; a megyei, kerületi, vidéki vagy városi kormányzó, mihelyt a rögtönbiráskodási engedély leérkezett, más érett, szeplőtlen jellemű, de egyszersmind törvénytudó férfiakat is nevezhet rögtönítélő birákká, s erről a fenyítő törvényszék elnökét tudósítandja. — A bírósághoz jegyző is nevezendő. — A rögtönbiróság kihirdetése után a fenyítő törvényszék elnöke jelölendi ki a rögtönbiróság tagjait a rendes fenyítő törvényszék biráiból, és szükséghez képest a kormányzó által

kinevezett más rögtönítelő birákból, azonban mindenkor egygyel nagyobb számmal, mint az ítélethezásra kívántatik, hogy egyik, vagy másik érdekeltetése, vagy máskénti akadályoztatása esetében is a rögtönítelő törvényszék fenakadás nélkül megtartathassék. — A rögtönbirósági póttag a tárgyalásnál kezdetétől fogva jelen lenni tartozik. — Azon esetre, ha netalán a tárgyalás folyama alatt a bíróságnak egy másik tagja is akadályoztatnék, a fenyítőtörvényszék elnöke által a jegyző is döntő szavazattal felruházandó, s ez esetben a birák számára megállapított esküt letenni tartozik. A rögtönbiróság tagjai kijelölésök, illetőleg kineveztetésök után ezen rögtönbirósági szabályokkal tudomás és alkalmazkodás végett azonnal ellátandók.

10. §. Minden rögtönbirósághoz egy tiszti ügyész adandó, ki a rögtönbirósági eljárásnál mint közvádoló működik.

11. §. A rögtönbiróság azon területen, melyre a rögtönbiráskodás kihirdettetett, elnöke belátása szerint bárhol összeülhet.

12. §. Rögtönbiróságnáli birói, jegyzői vagy közvádloi minőségbeni közreműködéstől kizáratik általában mindenki, ki érdekeltségénél fogva tökéletesen elfogulatlanak nem tekintethetik, különösen :

a) ki a büntett által maga károsított meg;

b) ki a vádlottal, vagy károsulttal rokon- vagy sógorsági, ugyszintén örökbefogadás- vagy gyámságból eredő közelebbi viszonyban áll;

c) ki a vádlott, vagy károsult hitelezője vagy adósa és

d) ki a büntett tanuja vala, vagy ugyanazon ügyben másként is mint tanu, vagy szakértő hallgattatott ki.

13. §. Ezen akadályozó viszonyokat köteles az illető a rögtönbiróság elnökének azonnal bejelenteni, hogy helye más elfogulatlan egyénnel pótoltsassék.

IV.

Minő gonosztevők és mely esetekben lesznek rögtön elítélendők.

14. §. Rögtönbiróság elébe nem más gonosztevők vonathatnak, mint:

1-ör rablók, kik mást valamely ingó vagyontól vagy személy elleni tetteleges erőszakkal, vagy erőszakkali fenyegetések által jogtalanul megfosztanak, habár a tetteleges erőszak vagy azzali fenyegetések nem közvetlen a kiraboltnak, hanem más jelenlévők személye ellen voltak is intézve.

Erőszakkali fenyegetéseknek azon fenyegetések vétetnek, melyek a fenyegetettnek életére vagy testére nézve súlyos és azonnali veszélylyel vannak összekötve; és mihelyt a rabló valamely ingó vagyont a fentebb körülirt módon elvett, habár azzal valamely szándékán kívül közbejött akadály miatt el nem távozhattott is, vagy mihelyt a rabláskor valakinek személyén bármely tetteges erőszakot elkövetett, habár még semmit magáévá nem tehetett is, mint végrehajtott tekintetik.

2) Rablógyilkosok, kik a rablásnál valamely személyt életétől megfosztanak.

3) Azon büntársak, kik a rablást tanácsadással, utasítással szándékosan elősegítik, annak elkövetésére eszközök szerzése vagy akadályok elhárítása által önként segédkezet nyújtanak s elkövetését biztosítják.

4) Oly bűnrészesek, kik rablókkal előlegesen a rablás elkövetése után nyújtandó segély, vagy nyereség s haszonbóli osztályrész iránt szövetkeznek.

5) Orgazdák, kik rablóktól oly tárgyakat, melyekről tudják, vagy alaposan gyaníthatják, hogy raboltattak, átvesznek, azokat elrejtik vagy tovább adják, vagy kik rablónak önként oltalmat szolgáltatnak, s azokat a nyomozó hatóság előtt elrejtik, vagy elszökésüket a nélkül, hogy önmagukat vagy család-

jukat közvetlenül fenyegető veszélynek ki-
tennék, elősegítik.

Azok mindazonáltal, kik a tettessel há-
zassági, gyermeki, szülői vagy testvéri vi-
szonyban állanak, ilyen oltalmazás vagy elrej-
tés végett rögtönbiróságilag nem büntettet-
hetnek.

6) Gyujtogatók, kik szándékosan oly
tettet követtek el, melyből számításuk szerint
idegen tulajdonon tűzvésznek kell támadnia,
habár a tettes akaratán kívül eső akadályok
miatt a tűz ki nem ütött.

Ezen gonosztévők polgári állása semmi
tekintetbe nem jó, s ide értetődnek egyszers-
mind a katonai szökevények, katonák, és
hadi hatóság alá tartozó más személyek is,
ha az illető területen történt kihirdetés után
rögtönbiróság elébe tartozó büntettet elkövet-
vén, a polgári hatóság által elfogatnak.

15. §. Katonai törvényhatóság alá tar-
tozó azon személyek is, kik a rögtönbirásko-
dás kihirdetése után polgári hatóság megke-
resése folytán gonosztévők üldözésére kikül-
dött katonaság, vagy csendőrség által fogat-
tak el, a rögtönbiráskodás alá eső büntettek-
re nézve az illető polgári rögtönbiróság illeté-
kessége alá tartoznak.

16. §. Kivétetnek mindazonáltal

a) 19-ik évet még meg nem haladott személyek;

b) kik bünbánatból magokat a hatóságnál önkényt följelentve, addig tudva nem volt bűntársaikat és orgazdáikat fölfedezték;

c) kik ellen a rögtönbiráskodás alá tartozó büntett, a rögtönbiróság elé lett állításuktól számitandó nyolc nap alatt be nem bizonyitható.

V.

Eljárás módja az elfogatástól a végrehajtásig.

17. §. Mihelyt a gonosztevő, ki minden bejelentés nélkül más törvényhatóságban is üldöztethetik és elfogattathatik, kézrekerített, az késedelem nélkül a rögtönbiróság tartására kitüzött, vagy kitüzendő helyre biztos őrizet alatt kísértessék. Faluról falura hurcolással felhagyandó, sem a gonosztevő személyének megőrzésére szükséges óvásokon kívül, sanyargatások nem alkalmazandók, analfogva az elfogott gonosztevőt, kivált téli időben szabad ég alatt tartani tiltatik, hanem ugyanaz biztosan és más gonosztevőktől külön választva őrzendő, s az elfogásról a rögtönbiróság elnökének haladéktalanul jelentés teendő, ki a rögtönbiróság összeállítása iránt

a szükséges intézkedéseket azonnal megteendi.

18. §. A rögtönbiróság a vádlott kézrekerítése után minden szükségtelen halogatás nélkül, minél előbb összeülni tartozik.

19. §. Mihelyt a rögtönítélő törvényszék tartása elhatározott, a törvényhatóság gondoskodni tartozik, hogy a legközelebbi katonai parancsnokságtól a szükséges katonai fedezet kiküldessék, hogy a rögtönítélő törvényszék helyén a szükséges szerek készen, s egy illető vallásfelekezeti lelkiatya és a hóhér segédeivel jelen legyenek, s hogy a halálos büntetés végrehajtásának netaláni egyéb akadályai is elháríttassanak.

20. §. A bíróság tagjai az ülés kezdetén következő esküt letenni kötelesek:

„Én esküszöm és fogadom Isten és emberek előtt, hogy a rám bizott birói tisztet, minden részeiben a rögtön bíraskodásra nézve fenálló szabályokhoz képest lelkiismeretesen gyakorlandom, s félretévén minden indulatot, minden hajlandóságot vagy gyűlölséget, szavazatomat az ítélelhozás alkalmával tökéletes részrehajlatlansággal, csupán azon bizonyítványok szerint, melyek a vádlott mellett, vagy ellenére felhozatnak, és ezekre alapított legbensőbb meggyőződésemszerint úgy jelentem ki, hogy azért Isten és

lelkiismeretem előtt felelős lehessenek. Isten engem úgy segítjen.“

21. §. Ha a vádlott maga oly védőt, ki védelmét azonnal átvehetné, nem választ, hivatalból lesz részére alkalmas védő kinevezendő.

22. §. A tiszti ügyész, valamint a védő is az egész tárgyalásnál jelen lenni tartoznak, s szabadságukban áll, észrevételeiket és javallataikat minden hosszadalmasság nélkül a bíróságnak élőszóval előterjeszteni.

23. §. A bíraskodás tárgyát főleg azon büntett teendi, melyért a vádlott rögtönítélő törvényszék elébe állítatott; azok, mik talán a közbiztonságot veszélyeztető tervekre, károk megtérítésére, vagy cimborák kitapogatására nézve világot nyujthatnának, vallatás közben csak mellékesen érintessenek, minélfogva a vádlott egyéb büntettei csak annyiban nyomozandók, a mennyiben a főtettel összeköttetésben vannak.

24. §. A rögtönbiróság a törvénykezés rendes utján különben szokásban levő formások mellőzésével bíraskodik.

25. §. Bármilyen rendű tanukat tüstént megidézhet, és kényszeríthet, sőt hatósággal bír a katonai személyeket is tanukul használni, s a végett közvetlenül maga elébe idézni, mindazáltal oly kötelezéssel, hogy erről a legkö-

zelebbi katonai parancsnokság mindenkor egyidejűleg és haladék nélkül értesíttessék.

26. §. Mielőtt a biráskodás elkezdődik, jelen utasítás az ülésben egész terjedelmében felolvasandó.

27. §. A tényálladék előterjesztése után a vádlott vallomása kiveendő, jegyzőkönyvbe iktatandó, előtte felolvasandó, s általa aláírandó, vagy ha írni nem tud, kézjeggyével ellátandó. Ha a vádlott az aláírást megtagadja, ez a jegyzőkönyvben följegyzendő. Ezután a tanúk és szakértők, kiknek életkora, vallása és polgári állása kiteendő, hit alatt kihallgatók, s vallomásaik önmaguk által hasonlólag aláírandók vagy kézjeggyeikkel megjelölendőek. Ha egy vallomás több ivre terjed, ugyanaz az illető által minden iv végén aláírandó. Ezek után szembesítés tartandó. Végre meghallgatandó a tiszti ügyész végjavallata, és a védő védelme, melyek szinte jegyzőkönyvbe foglalandók. Ezen előterjesztések a lehető legrövidebben adandók elő, s a rögtönbiróság elnöke köteles minden szükség nélküli, a tárgyalás befejezését késleltető hosszadalmasságot eltávolítani.

28. §. Hogy a vádlott elítélthessék, szükséges, hogy bűnössége saját vallomásából, vagy minden kifogáson felül álló meghi-

telt tanuk vallomásaiból, a tényálladékkal együtt tökéletesen bebizonyítva legyen; körülmények összetalálkozásából meritett bizonyítókra az ítélet nem alapítható. A vádlottat fenyegetéssel, veréssel, kegyelemígéréssel, vagy bármi más móddal vallomásra kényszeríteni szigorun és legkeményebb fenyték sulya alatt tiltatik.

29. §. A tárgyalás befejeztetvén, a jegyzőkönyv egész terjedelmében félolvastatik, s a rögtönbiróság minden körülményeknek, különösen annak, valjon a vádlott rögtönbiráskodás alá tartozik-e, s valjon a büntett és bűnössége tökéletesen bizonyított-e be? komoly megfontolása után ítéletet hozand.

30. §. Az ítélet hozatalánál a szavazatok általános többsége dönt.

31. §. Ha a rögtönbiróság magát ítélet hozatalára illetéktelennek tartja, vagy ha a vádlott ellen a rögtönbiráskodás alá tartozó büntettre nézve a bűnösség a 28-ik §-ban körülírt módon a rögtönbiróság elébe tett állításától számítandó nyolc nap alatt be nem bizonyíttathatott, ugyanaz a mennyiben ellene még gyanuokok fenmaradnak, a törvény rendes útjára utasítandó, ellenkezőleg teljes ártatlanságának kiderülése esetében ítéletileg fölmentendő.

32. §. A rögtönbiráskodás alá tartozó

büntettek büntetése általában kötél általi halál. Ha tehát vádlott a rögtönbiróság által oly büntetben, melyre nézve rögtönbiráskodás hirdettetett, a 28-ik §-ban előirt tökéletes bizonyság alapján bűnösnek nyilváníttatik, halálra lesz ítélendő. Midőn ugyanazon ítélet által több vádlott ítétetik halálra, az ítéletben a kivégeztetés sora is meghatározandó.

Csak oly esetekben, midőn számosabb vádlott vonatott egyszerre rögtönbiróság alá, s a rögtönbiráskodás teljes szigorának kivétel nélküli alkalmazása a rögtönbiróság belátása szerint szükségtelennek találtatnék, engedtetik meg kivételképen, hogy a legsúlyosabban terheltre vagy terheltekre a halálos büntetés kimondassék, a többi kevésbbé terhelték pedig a rögtönbiróság által börtönbüntetésre is ítétethessenek.

33. §. Mihelyt az ítélet, melyben a kárhoztatásnak minden indokai, a tettnek a fenálló szabályokrai alkalmazásával együtt elősorolandók, megállapíttatott, az a jegyzőkönyv egész tartalmával együtt az elítelt előtt azonnal felolvasandó.

34. §. Kihirdettetvén az ítélet, a halálra ítétnek halálrai készülésre három óra engedtetik, mellé rendeltetvén az illető lelkiatya. Ezen idő elteltével az ítélet végrehajtandó. A

kivételesen börtönbüntetésre ítélték azonnal az illető fegyintézetbe kísérendők.

35 §. Az ítélet végrehajtása semmi szín alatt el nem mulasztathatik.

36. §. Halálos ítélet ellen felebbvitel nincs, ellenben a 32-ik §. szerint kivételesen börtönbüntetésre ítéltéknek ép úgy, mint a közvádlónak a felebbvitel a királyi táblához, s illetőleg annak ítéletétől a hétszemélyes táblához megengedtetik. Ugyanazért ezen felebbviteli jogra az elítéltek az ítélet kihirdetésekor oly megjegyzéssel figyelmeztetendők, miszerint ezen jogukkal csak a bíróság együttülése ideje alatt élhetnek.

37. §. A végrehajtás teljesítésére kiküldött tag az ítéletet a kivégzésre rendelt helyszínén ismételve kihirdetvén, a végrehajtásról jelentést tesz a bíróságnak, mely csak ennek megtörténtével oszolhat el.

38. §. A kivégzettnek holtteste ugyanazon napon estve a kivégzés helyén eltakarítandó, s a kivégzés eszközei a vesztőhelyről eltávolítandók.

39. §. A végrehajtás után, mennyire lehetséges, a tény rövid vázlatára az ítélet rövid tartalmával együtt kinyomandó, s a rögtönbíró területén szétosztandó.

VI.

A jegyzőkönyv alakja.

40. §. A jegyzőkönyv következő renddel készítettik:

1) a bevezetésben kitételnek a rögtönbiráskodás gyakorlására nyert engedélynek, vagy ha az meghosszabbított volna, az ismételt kihirdetésnek napja, az év, hó, nap és óra, midőn a törvényszék összeült, a törvényszék helye, és minden tagjainak, valamint a tiszti ügyész és védő nevei;

2) megérintetik, hogy a rögtönbirósági szabályok felolvastattak;

3) a történet leiratik;

4) a vádlott és tanuk vallomásai, szembesítés rende, és egyéb segédpróbák feljegyeztetnek, megemlítetvén, hogy a jegyzőkönyv az ítélet hozatala előtt felolvastatott.

Ezt követi:

5) az ítélet és az egyes indokolt szavazatok feljegyzése:

6) a végrehajtásra kiküldöttnek jelentése; végre

7) világosan megemlítendő, hogy a rögtönbiróság a kiszabott idő előtt szét nem oszlott.

Az ekép elkészített, felolvasott, az el-

nök, közbirák, jegyző, tiszti ügyész és védő által aláírt jegyzőkönyv mellékleteivel együtt összefűzendő, végén a fonalra alkalmazandó törvényszéki pecséttel ellátandó s a rögtönbírótság elnöke által 3 nap alatt az illető törvényhatóságnak bemutatandó, mely azt minden esetben, akár a vádlott elítéltetett, akár a törvény rendes-utjára utasított, a magyar kir. helytartótanácsnak felülvizsgálat és legfelsőbb helyrei felterjesztés végett felküldi.

Függelék.

A politikai vétségek biráskodására nézve változás történt az 1861-ik évi cs. parancs folytán, mely azt rendeli, hogy az alább elősorolt bűntények a kir. tábla illetősége alól elvonassanak, s külön hadi törvényszékek hatósága alá adassanak. — Ezen vétségek az érintett rendelet értelmében következők:

F e l s é g á r u l á s . *)

334. §. Felségárulási bűnbe esik, ki olyasmit követ el, mi által

a) a császár személye testileg, egészsége vagy szabadsága megsértetik vagy veszélyeztetik; vagy kormányzási jogainak gyakorlásában gátlása eszközöltetik, vagy

b) mi által a kormányforma erőszakos megváltoztatása, vagy

*) 1855-iki Január 25. igazs. és belügy. min. rendelet.

c) mi által az egységes államkötelék vagy az osztrák császárság területe egy részének elszakítása; vagy az államra nézve valamely külveszély előidézése vagy nagyobbítása, vagy belháboru vagy lázadás céloztatik: történjék az nyíltan vagy titokban, egyes személyek által vagy társaságban, roszat forralás, felhívás, ösztönzés, elcsábítás, szó, nyomtatás vagy képek, jelek által, tanácsadás vagy saját tény, fegyverhez nyulás vagy a nélkül, a célra vezető titkok vagy tervek közlése által, vagy az ellenséggel hűtlen alkudozás vagy egyetértés által, lázítás, toborzás, kémkedés, segély, vagy bármily e célra vezető cselekedet útján, még azon esetben is, ha az eredmény nélkül maradna.

Ha az itt fent említett cselekedetek a német szövetség létele, integritása, biztossága vagy alkotmánya ellen intéztetnek, szintén felségárulásnak tekintendők s a szerint büntetendők.

335. §: E bűntény miatt kötel általi halálra ítélandó

a) mindenki, ki a 334 a bet.) alatti bűnténybe esett, ha az eredménytelen volt is;

b) a vezetők, lázítók, kezdeményezők s mind azon személyek, kik valamely felségárulási vállalatnál a 334 b bet.) és c) alatti módon közvetlenül közreműködtek.

Mindazok pedig, kik egy ily vállalatban távolabbról vettek részt, tiz évtől 20 évig terjedő sulyos börtönre, a vállalatnak vagy a tettesnek különös veszélyessége mellett azonban élethossziglan tartó sulyos börtönre ítélandók.

Ha pedig

c) nyilvános vagy több ember előtt elmondott beszéd, nyomtatott művek, képek vagy irások terjesztése által a 334. §-ban kijelölt cselekedetek valamelyikére felhívás, buzdítás, csábítás kísértetett meg, s e közrehatás más bünös vállalattali összefüggés és siker nélkül történt (17. §.), akkor tiz évtől husz évig terjedő sulyos börtön ítélandó.

A felségárulás büne által az államnak vagy magán személyeknek okozott kár miatt, kártérítés fejében, a bünös összes vagyonával felelős.

336. §. Ha valaki a felségárulásba vágó vállalatot, mit könnyen saját személye, hozzátartozói (522. §.) vagy a törvények védelme alatt álló személyek veszélyeztetése nélkül megtehetett volna, további fejlődésében vagy terjedésében megakadályozhatott s e megakadályozást szánshándokkal elmulasztotta, a büntény részesévé lön s öttől tiz évig terjedő sulyos börtönre ítélandó.

337. §. A felségárulási bün részese az is,

ki valamely felségsértési vállalatot vagy személyt, kitől e vállalatot megtudja, a hatóság-
nak feladni szándékosan elmulasztja, a meny-
nyiben ezt megtehetné a nélkül, hogy magát,
hozzátartozóit vagy a törvények védelme alatt
álló személyeket valamely veszélynek kitenné,
és ha a körülményekből ki nem világlik, hogy
az elmulasztott feladás dacára többé káros
eredmény nem várható. Az ily bűnrészes is
öttől tiz évig tartó sulyos börtönre ítélandó.

338. §. Ki valamely felségárulásra célzó
összeköttetésbe bocsátkozott, de később meg-
bánva tettét, az összeesküvés tagjait, határo-
zatait, céljait és vállalatait a felsőségnek oly
időben, midőn mindez tudva nem volt s a kár
megakadályoztathatott, bejelenti, egészen bün-
tetlen marad s bejelentése titokban fog tar-
tatni.

339. §. Ki a császár iránti tiszteletet,
személyes bántalom, nyilvános vagy több em-
ber előtt történő szidalmazás, gyalázás, gu-
nyolás következtében, nyomtatott művek, ké-
pek, iratok terjesztése vagy közlése által meg-
sérti, felségsértési bűnbe esik és egy évtől öt
évig terjedő sulyos börtönre ítélandó.

340. §. Ha ily tettek vagy tényleges
sértések a császári ház többi tagjai ellen cé-
loztatnak, akkor a mennyiben nehéz büntetés
alatt tilalmazott bűnténynek az nem bizonyul

be, egytől öt évig terjedő súlyos börtön alkalmazandó.

341. §. A közesend háborítási bűnténybe esik, ki nyilvánosan vagy több ember előtt, vagy nyomtatott művekben, iratokban, képekben :

a) a császár személye, az egységes állam, a kormányforma vagy állami közigazgatás ellen gyűlölet vagy megvetésre ingerel valakit, vagy a ki

b) a törvények, rendeletek, intézkedések, birói, törvényszéki s más hatósági határozatok ellen engedetlenség, ellenszegülés, felzendülés, adó vagy más közcélra kivetett fizetések megtagadására felhív, buzdít vagy csábítást kísért meg. Ilyenmü bűnténybe esik az is, ki

c) oly összeköttetéseket szőni vagy másokat is ilyenre csábítani akar, vagy bármi módon azokban részt vesz, melyek az a) és b bet.) alatti bűnös célokat tűz ki feladatul.

E bűntény egytől öt évig terjedő súlyos börtönnel fenytendő.

342. §. A katonai személyek, kik a haditörvénycikkek vagy katonai törvényekre esküvel köteleztettek, mennyiben tartoznak ily esetekben a lázadás bűntényesetei alá, a második rész harmadik fejezetében határozatik meg.

343. §. Ki a 334. §.-ban kijelölt cselekedetek valamelyikét, valamely német szövetségi állam vagy ennek feje ellen követi el, szintén a közszendháborítás bűnébe esik, a mennyiben súlyos bűntény nem világlik ki, és egy évtől öt évig terjedő börtönnel, vagy nehezítő körülmények mellett öttől tíz évig terjedő súlyos börtönnel büntetendő.

Szintén e bűntényhez sorozandó s ily módon büntetendő, ha valamely idegen állam vagy annak feje ellen követték el ilynemű cselekedet, a mennyiben annak törvényei, vagy külön szerződések által a kölesönösség köteleztetik s ez a jelen büntető törvény alá tartozó személyekkel törvényesen tudatva van.

**Titkos vagy tilos társaságokbani
részvét.**

344. §. Minden titkos társaságokbani részvét, bármily célra alakultak is azok, s bármily néven s alakban állanak is, tilos. Ily titkos társaságbani részvét által vétség követetik el.

345. §. Titkos társaságnak tekintendő a személyek minden egyesülete, mely

a) létezését a felsőség előtt szándékosan eltitkolja:

b) habár annak létezése tudva van, de

vagy szabályai s szerkezete eltitkoltatik, vagy más cél, más szabályok s szerkezet állanak fönn valóban, mint a mi bejelentetett.

346. §. Titkos társaságokbani részvét vétségébe esik minden bennszülött, vagy katonai szolgálatban vagy ellátásban álló idegen, ki

a) ily társulatot akar alakítani, vagy alakít;

b) bel- vagy külföldi titkos társulatokba tagokat toborz;

c) ki bel- vagy külföldi titkos társulat elnöke vagy tagja;

d) ki ily titkos társulattal levelez;

e) ki ily társulat összejöveteleiben bármi cím alatt részt vesz;

f) az összejövetelekre házát, lakását s egyéb helyiségét kiadja, s végre

g) ki hivatala vagy szolgálata szerint a feljelentésre kötelezve van, s tudván ily titkos társulat létezését s összejööttét, arról még sem tesz jelentést a felsőségnek.

347. §. E vétség büntetése a részvét minősége szerint különböző.

Az alapítók, toborzók s elnökök három hónaptól egy évig tartó szigorú fogsággal büntetendők.

348. §. Azok, kik valamely titkos társulat összejöveteleiben megjelennek, vagy azok-

ban levelezéssel, vagy egyéb uton részt vesznek — első alkalommal egy hótól három havi fogsággal, ismételt alkalommal pedig három hótól hatig szigorú fogsággal büntetendők.

349. §. Ki házat, lakását, vagy bármely birtokában levő helyiséget tudva titkos társulatoknak kikölcsönöz, vagy bérbe ad, ha nem tagja annak, egytől három havi, ismételt esetben pedig háromtól hat hónapi szigorú fogságra ítélendő. A mellett, ha a helyiség ki volt adva, a lakbér elvész.

350. §. Ha pedig tagja is a társulatnak, a lakbér elvesztése mellett egytől három hónapi — ismételt esetben hat hónapi szigorú fogságra ítélendő.

351. §. Ki hivatala vagy szolgálata szerint a tartozott bejelentést ily összejövetelekről vagy társulatok létezéséről megtenni elmulasztja, egytől három hónapi, s ismételt eset következtében hat hónapi szigorú fogságra ítélendő. De ha tudomása volt, hogy az ily titkos összejövetelek már hosszabb ideig folytattak s a közcsend ez által veszélyeztetve volt, az idő tartamához s a körülményekhez képest a szigorú fogság hat hónaptól egy évig kiterjesztendő.

352. §. Katonatisztek, közhivatalnokok, szolgák az 344 – 346. §§-ok eseteiben az ily titkos társulatokban részvétők miatt, minden

különbség nélkül a fogság büntetése mellett, elbocsátással s az altisztek letétellel büntetendők.

353. §. Külföldiek is, kik semmi katonai kötelezettség s ellátás alatt nincsenek, e vétésbe esnek, ha belföldön tartózkodásuk alatt

a) titkos társulatot alakítanak ;

b) bel- vagy külföldi társulatok számára tagok szerzésére vállalkoznak.

c) maguknál titkos társulati összejöveteleket tartanak, vagy

d) ilyenmü összejövetelekre házukat, lakásukat vagy bármely rendelkezésük alatti helyiséget kikölcsönöznek vagy bérebe adják ;

e) ha levelezés által ily titkos társulatok mellett közreműködnek.

354. §. Ily külföldi büntetése a fönnebbi esetekben egytől hat hónapi fogság, ismétlés esetében pedig hat hótól egy évi szigorú fogság. A kiállott büntetés után az ily külföldi minden koronaországból kiutasítandó.

355. §. Ha valamely külföldi a külföldről titkos társulatok alakítására vállalkozik ez országokban, vagy tagokat toborz külföldről, tettenkapás esetében a 354. §. szerint büntetendő.

356. §. Valamely titkos társulat felfedeztetésekor annak előljárói, hiyatalnokai a fel-

sőségnek a társulat összes irományait, levelezéseit kiadni kötelesek.

Ki bármit eltitkol, mi a társulaté, vagy a társulatra vonatkozik, egy héttől egy havi szigorú fogságra ítélendő. A társulat pénztáras készletei elkoboztatnak.

357. §. Oly társulat részerei felhívás, toborzás, mely engedélyt nem kapott, vagy a mely már főnállván széteszlattatott, vagy általában minden feloszlattott társulat újabb föllevenítésére, folytatásárai intézkedés fogsággal, ismételt esetben szigorú fogsággal háromtól — hat hónapig büntetendő: ha a tény nem tartozik az 345. és 347. §. szigorubb szabályai alá.

358. §. Mindenki e társulat bűnrészesül tekintetik, ki az engedély megtagadása vagy feloszlattás s letiltás eseteiben e társulattal bármi uton érintkezik, összejöveteleire házát, lakását sat. átengedi. Ily bűnrészesség ötven frtól 300 frt pénzbüntetéssel, vagy egy hótól három hóig tartó fogsággal büntetendő.

359. §. Valamely engedélyezett társulat előljárói, ha tudakozódás esetében szándékosan elhallgatják a tagokat, pénzbírság alá eső vétséget követnek el s 50 frtól 300 frtig büntetendők.

360. §. Tényleges közhivatalban, szolgálatban álló személyek, ha valamely engedé-

lyezett társulatba lépnek, az illető hatóságnak, melynek alárendelvék, a társulatba lépésük után három nap alatt kötelesek jelentést tenni és ha ez ellen kifogás tétetik, azonnal ki kikell lépniök a társulattól. Ellenkezőleg cselekvők egy naptól három hónapiglanifogsággal büntetendők.

A hatóságok intézkedéseinek lealacsonyítása és az állam vagy a községi hatóságok vagy a kormány egyes közegei ellen izgatás.

361. §. Ki nyilvánosan vagy több ember előtt, nyomtatványokban, képekben, irásokban gyalázás, kigunyolás, tények elferdítése, hazug jelentések által, vagy ily módon másokat gyűlöletre, megvetésre vagy alaptalan panasztételre ingerel, az állam- vagy községi hatóságok, kormányhivatalnokok, (hivataloskodásukra vonatkozólag) tanuk, dologhoz érők (törvény előtti bevallás esetében) ellen, a mennyiben ily tények szigorubban tilalmazottaknak nem bizonyulnak be, izgatás vétségét követi el s egytől hat hónapi fogságra ítéendő.

Ha ily célra aláírásokat, vagy pénzeket gyűjtött, vagy e tekintetben felhívást tön, a büntetés megnehezítendő.

Ily irat szerzője, lakása helyéről vagy a koronaországból, s ha külföldi, a császárság összes koronaországaiból kiutasítandó.

Nemzetiségek, vallástársulatok, a polgári társaság egyes osztályai vagy rendei iránti ellenségeskedésekre ingerlés.

362. §. Ki másokat a különböző nemzetiségek (néptörzsök), vallásfelekezetek vagy egyéb társulatok, a polgári társaság egyes osztályai, rendei, vagy törvényesen elismert testületek ellen ingerel, buzdít vagy csábit, vagy általában az állam lakóit egymás elleni pártoskodásra, ellenségeskedésre ingerli, buzdítja, vagy csábitja, a mennyiben e tény szigorubban tilalmazott bűnténynek nem bizonyul be, vétségnek tekintendő s egy hónaptól hatig súlyos fogsággal büntetendő.

A házasság, a család, a tulajdon intézményeinek nyilvános lealacsonyítása, vagy törvénytelen cselekvényekre való felhívás, a vagy azoknak helyeslése.

363. §. Ki a 361. §-ban kijelölt módon a házasság, a család intézményeit, vagy a tu-

lajdonróli jogfogalmakat lealacsonyítja vagy megrendíteni törekszik, vagy erkölcstelen, a törvény által tilalmazott cselekedetekre felhív, buzdít, csábit, vagy azokat dicsőíti, vagy igazolni igyekszik, a mennyiben ez nem szigorubban tilalmazott bünténynek bizonyul be, vétségnek tekintendő s egy hónaptól — hatig fogsággal büntetendő. — Ha azonban a 361 — 363. §§-okban kijelölt vétségek nyomtatványok által követtetnek el, veszélyességük mértékéhez képest egy évi szigorú fogsággal is büntethetők; s ez esetben a vétkek, lakhelyökről, koronaországukból s ha külföldiek, a császárság összes koronaországgaiból kitilthatók.

Nugtalanító álhirek vagy jövendőmondások terjesztése.

364. §. Ki nyilvános közlés által (falragaszok, nyilvános beszédek, szónoklatok stb.) a közbátorságot nyugtalanító álhireket, (nem lévén elég ok, azokat valóknak tartani) vagy ilynemű jövendöléseket terjeszt, vétséget követ el, mely nyole naptól három hónapig szigorú fogsággal büntetendő.

Gyűjtögetések vagy aláírások a büntetésre méltó cselekvények törvényes következményeinek meghiusítása végett.

365. §. Ki a 364. §-ban kijelölt módon gyűjtéseket vagy aláírásokat szerez, a büntetésreméltó cselekvények törvényes következményeinek (p. pénzbírság) meghiusítása végett, 14 naptól három hónapi fogsággal büntetendő.

Örök vagy különben közszolgálatban eljáró személyek megbántása.

366. §. Minden szóbeli vagy tettleges megsértése a 344. § ban nevezett személyeknek, ha ezek hivatalos eljárásban vannak, vétségül tekintendő, ha ugyan e tény szigoruan tilalmazott bűnös cselekedetnek nem bizonyul be.

367. §. Szóbeli megsértések, ha nem a 180. §. szerint tárgyalandók, három napi fogságtól egy hónapig; tettleges megsértések pedig egy hónaptól hatig büntetendők.

Nyílt parancsoknak, a hatóságok rendeleteinek s peccátsámainak megsértése.

368. §. Ha azonban a sértés következményeket vont maga után, s a felsőség meghagyásának teljesítése, vagy a hivatalos teendő megakadályoztatott, a vétkes három hónaptól hatig szigorú fogságra, s ha közhivatalt vagy szolgálatot viselt, elbocsátásra s letételre ítélendő.

369. §. Vétséget követ el, ki pátenst, rendeleteket, az államhatóságok s községek peccátsámainak, vagy bármi néven nevezendő nyilvános hirdetéseket, falragaszokat, melyeket a felsőség bocsátott ki, megsért, letép, szétszakít, beszennyez stb., ha e vétség csupán könnyelműségből vagy pajkosságból követték el, akkor 24 órától egy héti fogság; ha pedig gonosz szándékból követték el, hogy általa a rendeletek kivitele akadályoztassék vagy a hatóság gyaláztassék meg, akkor egy hónaptól háromig szigorú fogság ítélendő. A körülmények szerint a szigorú fogság hat hónapig is kiterjeszthető, s elbocsátás s letétel is alkalmazható.

TARTALOM.

Előszó.

I. Rész. A bűntényekről és büntetésekről.

I. Fejezet. A bűntényekről általánosan.

1. §. A bűntény fogalma. 2. §. Bűntények külön-
féleségei. 3. §. A bűntények felosztásai 1

*II. Fejezet. A főbűnösökről, büntársakról és ezek külön-
féleségeiről.*

4. §. A főbűnösről általánosan. 5. §. Büntársakról.
6. §. Büntársaságról. 7. §. Szövetségből eredő
büntett 5

III Fejezet. A fenytő büntetésekről általánosan.

I. Szakasz. A büntetés neve s természetéről általánosan.

8. §. Büntetés fogalmáról. 9. §. Büntetés céljáról.
10. §. Büntetés beszámításáról. 11. §. Bünte-
tés kiterjeszhetlenségéről. 12. §. Büntetés
végrehajtásáról. 13. §. Büntetés hatásáról 7

II. Szakasz. Büntetések minémiségéről és fajairól.

14. §. Büntetések minémiségéről. 15. §. Büntetés
fajairól. 16. §. Halálbüntetésről. 17. §. Egy-
szerű s nehezített halálbüntetésekről. 18. §.
Testi büntetésekről. 19. §. Szabadságot kor-
látozó büntetésekről. 20. §. Szellemi bünte-
tésekről. 21. §. Pénzbeli, s jószágbeli bünte-
tésekről 11

III. Szakasz. Büntetés enyhítése, s nehezítéséről.

22. §. Büntetés enyhítéséről. 23. §. Büntetést
enyhítő okokról. 24. §. Büntetés súlyosításá-
ról. 25. §. Büntetést kizáró okokról 19

IV. Fejezet. A büntető törvények alkalmazásáról.

26. §. A bíró köréről 23
I. Szakasz. A bűntények ismertető jeleiről.
27. §. Büntestről. 28. §. A bűntény gyanujeleiről.
29. §. A bűn általános közelebbi jeleiről. 30.
§. Általános távolabbi bűnjelekről. 31. §. Ár-
tatlanság jeleiről 24

V. Fejezet. A büntető törvényszéki bíró köteleességéről, és hatalmáról általánosan.

32. §. Bíró köteleessége a büntetés beszámításánál. 33. §. Büntető bíró hatalma a törvényes büntetések alkalmazásánál 28

VI. Fejezet. Kegyelmezés és elévülésről.

34. §. Kegyelmezésről. 35. §. Elévülésről 29

VII. Fejezet. A büntető törvény visszahatóerejéről.

36. §. A törvény visszaható ereje 33

-II. Rész. A fenyítő törvényszéki büntettek, s ezek büntetéséről egyenként.

I. Fejezet. A polgárok életét, s tagjait sértő büntettekről.

1. §. Gyilkosságról. 2. §. Sebesítésből eredő halálról. 3. §. Csoportban történt halálról. 4. §. Büntetlen önvédelemről. 5. §. Párviadalról. 6. §. Gyilkosság nemeiről. 7. §. Alattomos gyilkosság nemeiről. 8. §. Méregkeverésről. 9. §. Méreggeli megétetés gyanujeleiről. 10. §. Csecsemő kitételről. 11. §. Magzat elűzésről. 35

II. Fejezet. Testet, s szabadságot sértő bűntényekről.

12. §. Test sértéséről. 13. §. Letartóztatásról. 14. §. Emberlopásról (plagium). 15. §. Elragadásról. 16. §. Erőszaktételeiről 44

III. Fejezet. Vagyont érdeklő büntényekről.

17. §. Tolvajságról. 18. §. Tolvajság büntetéséről. 19. §. Gyujtogatásról. 20. §. Magány vár feladás, vagy elfoglalásról. 21. §. Hamisításról. 22. §. Hamisítás büntetéséről. 23. §. Csalási büntény 47

IV. Fejezet. Esküszegési büntényekről.

24. §. Esküszegésről. 25. §. Házasságtörésről, vagy is nősparáznaságról. 26. Több nő, s férjüségéről. 27. §. Hamis tanuságról 54

V. Fejezet. Erkölcset sértő büntényekről.

28. §. Paráznaságról. 29. Ágyasságról. 30. §. Vért-fertőztetésről. 31. §. Fajtalanságról. 32. §. Kerítésről 56

VI. Fejezet. A polgári társaságot sértő büntényekről.

33. §. A polgári társaságot sértő büntényekről. 34. §. Felségsértésről. 35. §. Hütlenségéről. 36. §. Büntény pártolásról. 37. §. Büntévő elbocsájtásáról 59

VII. Fejezet. A vallás sérelmi büntényekről.

38. §. Káromlásról. 39. §. Eretnekségről. 40. §. Hitszakadásról. 41. §. Hitszegésről 63

VIII. Fejezet. A sajtóvétségekről.

- 1848-ik sajtótörvény és az 1852-ik máj. 27. sajtótörvény 65

III. Rész. A büntények körüli igazság kiszolgáltatásról.

I. Fejezet. A büntények elítélését illető hatóságokról.

1. §. A büntények elítélését illető hatóságokról s azok felosztásairól. 2. §. Törvényszékek ítélhetési köréről. 3. §. Bünbiróságról 81

II. Fejezet. A büntető eljárásról általánosan.

4. §. A büntető eljárás fogalma. 5. §. Büntényi ügyekbeni eljárás modora	84
I. Szakasz. A vizsgálatról.	
6. §. A fenyítő vizsgálatról s annak elosztásairól.	
7. §. Általános vizsgálatról. 8. §. Különös vizsgálat. 9. §. A büntető őriztetéséről s megvizsgálásáról	89
II. Szakasz. Rendszerinti büntető eljárásról.	
10. §. Vádlevélről. 11. §. Idézés s perfelvételről.	
12. §. Védelemről. 13. §. Kifogásokról. 14. §. Ügy érdeméről, igazlat, s védelmezőről	92
III. Szakasz. A büntévők vallomásairól.	
15. §. A büntévők előleges azaz sommás vallomásairól. 16. §. Ünnepeyles vallomásról	95
IV. Szakasz. A tanuk vallomásairól.	
17. §. A tanuk vallomásairól. 18. Tanuskodás alóli kivétel	98
Szembesítésről általánosan.	
19. §. Szembesítésről	101
V. Szakasz. A büntény valóságának kiviláglására szolgáló igazlatokról.	
20. §. Igazlatok nemeiről. 21. §. Szakértők véleményéről	102
VI. Szakasz. A büntények igazolásáról.	
22. §. A büntény igazolásáról. 23. §. Igazolás minémiségéről. 24. §. Büntető önvallomása általi igazolásról. 25. §. Minősített vallomásról. 26. §. A vallomás másításáról	105
VII. Szakasz. Tanuk általi igazlatról.	
27. §. Tanuk személyéről. 28. §. Tanuvallomás megkivántatóságairól	108

VIII. Szakasz. Eszközök s bünjelek általi igazolásokról.

29. §. Eszközök általi igazolásról. 30. §. Bünje- lenség általi igazolásról 31. §. Kettős igazó- lásról. 32. Védő igazolásról	109
---	-----

IX. Szakasz. A büntető ítéletről, ítélet-hozatalról, és kihirdetéséről.

33. §. A büntető ítéletről. 34. §. Ítélet hozatalról és kihirdetéséről.	112
--	-----

X. Szakasz. Büntető ítéletek orvoslatáról.

35. §. Felelvtelről. 36. §. A kegyelemért esede- zésről	113
--	-----

XI. Szakasz. Az ítélet végrehajtásáról.

37. §. Az ítélet végrehajtásáról. 38. §. Ítélet vég- rehajtásának elhalasztásáról	116
--	-----

III. Fejezet. *Távollévők és szökevények elleni büntető el-
járásról, és szabad menetről.*

39. §. Távollévők elleni büntető eljárásról. 40. §. Szökevények elleni büntető eljárásról. 41. §. Szabad menetről	111
---	-----

IV. Fejezet. *Rögtöni eljárásról.*

42. §. Rögtöni eljárás fogalma, s felosztásai	119
---	-----

I. A rögtönbiráskodás jogáról átaban.	120
---	-----

II. A rögtönbiráskodás kieszközlése és kihirde- téséről	120
--	-----

III. A rögtönbiróság összeállítása és illetőségéről.	123
--	-----

IV. Minő gonosztevők és mely esetekben lesz- nek rögtön elítélendőek	125
---	-----

V. Eljárás módja az elfogatástól a végrehajtásig.	128
---	-----

VI. A jegyzőkönyv alakja	135
------------------------------------	-----

F ü g g e l é k.

A kir. tábla illetősége alól kivett, s a hadi.törvény- székhez utasított büntények, s ide vonat- kozó katonai büntető törvények	137
---	-----